

**UNIVERZA V MARIBORU
FAKULTETA ZA ORGANIZACIJSKE VEDE**

Smer študija: **Organizacija in management kadrovskih in
izobraževalnih procesov**

Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija

**NALOGE IN POOBLASTILA VOJAŠKE POLICIJE
REPUBLIKE SLOVENIJE**

Mentor:
prof. dr. Jože Florjančič

Kandidat:
Peter Kogovšek

Vrhnika, junij 2003

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorju, dekanu prof. dr. Florjančič Jožetu za pomoč, svetovanje in usmeritve pri izdelavi diplomske naloge, predvsem pa za korekten in profesionalen odnos profesor – učenec.

Za pomoč se zahvaljujem tudi sodelavcema, podpolkovniku Gregorič Bojanu in stotniku Kovačič Viliju pri omogočanju in strokovnih usmeritvah izdelave diplomske naloge.

Predvsem bi pa se rad zahvalil ženi Andreji, sinoma Petru in Sašotu, da so v času mojega študija živeli z menoj, verjeli v moje delo in me motivacijsko spremljali.

Hvala vsem!

KRATICE

RS	Republika Slovenija
MO	Ministrstvo za obrambo
SV	Slovenska vojska
TO	Teritorialna obramba
GŠSV	Generalštab Slovenske vojske
PS	Poveljstvo sil
Br	Brigada
B	Bataljon
BVP	Bataljon vojaške policije
VP	Vojaška policija, vojaški policist
OVP	Odsek vojaške policije
VOMO	Varnostno obveščevalna služba Ministrstva za obrambo
OVS	Obveščevalna služba
TZ	Tehnični zavod
VZS	Vojaška zdravstvena služba
RŠTO	Republiški štab za teritorialno obrambo
PŠTO	Pokrajinski štab za teritorialno obrambo
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
JLA	Jugoslovanska ljudska armija
MTS	Materialno tehnična sredstva
Zobr	Zakon o obrambi

POVZETEK

Diplomsko delo obravnava in prikazuje pomen Vojaške policije Republike Slovenije, kot ključen element v strukturi vojaške obrambe Republike Slovenije in tudi pomemben dejavnik potrjevanja Republike Slovenije kot verodostojnega partnerja pri izvajanju nalog v mednarodnem prostoru.

Metodo, katero sem uporabil pri izdelavi naloge je metoda družboslovnega raziskovanja s svojimi elementi v kombinaciji z dejstvi obstoječega stanja in lastno udeležbo raziskovanja.

Ključne besede: Vojaški policist, Vojaška policija, pooblastila, varnost, vojska, policija.

SUMMARY

The work represents the significance of the Military Police of the Armed Forces of the Republic of Slovenia as the key element in the state's military defence structure as well as an important factor resulting in the successful equal participation in executing military police tasks in the international environment.

Military police tasks base on cooperation, consent and problem solving (dodano, vendar ne vem o čem si pisal).

The theory and facts used through the work has based on the research sociological method combined with the facts of current situation and practical research in the field.

Key words: military police officer, military police, mandate, security, military, police.

VSEBINA

POVZETEK	5
SUMMARY	5
VSEBINA.....	6
1. UVOD	10
1.1. UVODNE MISLI	11
1.2. CILJI NALOGE	11
1.3. HIPOTEZE	11
1.4. METODE PREUČEVANJA	11
1.5. STRUKTURA NALOGE	12
2. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	13
2.1. NACIONALNOVARNOSTNI SISTEM.....	13
2. 2. OBOROŽENE SILE, VOJSKA IN ARMADA	13
2. 2. 1. Oborožene sile	13
2. 2. 2. Vojska.....	14
2. 2. 3. Armada.....	14
2. 3. SLOVENSKA VOJSKA.....	15
2. 4. POLICIJA.....	15
2.4.1. Opredelitev policije iz zakona o policiji	16
2. 5. VOJAŠKA POLICIJA	17
2.5.1. Opredelitev vojaške policije iz zakona o obrambi	17
3. RAZVOJ VOJAŠKE POLICIJE	18
3.1. RAZVOJ VOJAŠKE POLICIJE V SVETU.....	18
3.1.1. Razvoj vojaške policije med obema svetovnima vojnama.....	18
3.2. VOJAŠKA POLICIJA NEKDANJE SFRJ	19
3.3. RAZVOJ VOJAŠKE POLICIJE TO IN SV	21
3.3.1. Zametki vojaške policije pred agresijo na slovenijo	21
3.3.2. Vojaška policija to v času agresije na Slovenijo	22
3.3.3. Vojaška policija po agresiji na Slovenijo	22
3.3.4. Sedanja organiziranost vojaške policije SV	23
4. NALOGE VOJAŠKE POLICIJE	25

4.1. POJEM VOJAŠKI POLICIST	25
4.2. OSNOVNA NAČELA PRI IZVAJANJU POLICIJSKIH POOBLASTIL	26
4.2.1. Načelo zakonitosti	26
4.2.2. Načelo sorazmernosti.....	27
4.2.3. Načelo humanega ravnanja	28
4.2.4. Načelo strokovnosti.....	28
4.2.5. Načelo imunitete.....	28
4.2.6. Načelo obveznosti seznanitve s pravico do odvetnika in pravico do molka	29
4.2.7. Načelo poročanja.....	29
4.3. NALOGE ODSEKA VP NA PS	29
4.3.1. Glavne naloge Odseka za vojaško policijo so.....	29
4.4. NALOGE VOJAŠKE POLICIJE V MIRU	30
4.5. NALOGE VOJAŠKE POLICIJE V VOJNI.....	33
4.6. VOJAŠKA POLICIJA NA MIROVNIH OPERACIJAH.....	35
4.7. OBMOČJE PRISTOJNOSTI VOJAŠKE POLICIJE V SV.....	36
5. POLICIJSKA POOBLASTILA	38
5.1. POJEM POLICIJSKA POOBLASTILA	38
5.2. ZAKONSKA PODLAGA ZA IZVAJANJE POOBLASTIL	39
5.3. SPECIFIČNOST POOBLASTIL VOJAŠKE POLICIJE	40
5.4. PRAVICE VOJAŠKE POLICIJE SV	41
6. RAZČLENITEV POOBLASTIL VOJAŠKE POLICIJE	43
6.1. OPOZORILO, NAVODILO	43
6.1.1. Pojem opozorila	43
6.1.2. Načini opozarjanja.....	43
6.1.3. Kdaj in koga opozarja vojaška policija.....	43
6.2. UKAZ	45
6.2.1. Pojem ukaz.....	45
6.2.2. Kdaj in komu se dajejo ukazi	46
6.2.3. Način dajanja ukaza	48
6.2.4. Razlike med opozorilom in ukazom	48
6.3. UGOTAVLJANJE IDENTITETE IN IDENTIFIKACIJSKI POSTOPEK.....	48
6.3.1. Pojem in zakonska osnova	48

6.3.2. Razlogi za ugotavljanje identitete	49
6.3.3. Postopek ugotavljanja identitete	50
6.4 .VARNOSTNI PREGLED	50
6.4.1. Opredelitev pojma in zakonska podlaga.....	50
6.4.2. Razlogi za uporabo varnostnega pregleda	50
6.5. OSEBNA PREISKAVA.....	51
6.5.1. Pojem in zakonska osnova za izvedbo osebne preiskave.....	51
6.5.2. Razlogi za osebno preiskavo	52
6.5.3. Osebna preiskava na podlagi pisne odredbe.....	52
6.5.4. Osebna preiskava brez pisne odredbe.....	52
6.5.5. Način izvedbe osebne preiskave	53
6.6. PREGLED PREVOZNIH SREDSTEV, PRTLJAGE TER OBJEKTOV IN OKOLIŠEV, KI SO POSEBNEGA POMENA ZA OBRAMBO.....	54
6.7. VABLJENJE.....	54
6.7.1. Pojem in zakonska osnova vabljenja.....	54
6.8. SPLOŠNO O OMEJITVI OSEBNE SVOBODE.....	55
6.9. PRIJETJE	56
6.9.1. Omejitev osebne svobode.....	56
6.9.2. Opredelitev pojma	56
6.9.3. Določila o načinu izvajanja prijetja	56
6.10. PRIVEDBA	58
6.10.1. Pojem in zakonska osnova za privedbo.....	58
6.10.2. Privedba na podlagi veljavne odredbe pristojnega državnega organa	58
6.10.3. Privedba neposredno na podlagi zakona	59
6.10.4. Postopek izvajanja privedbe.....	60
6.11. PRIDRŽANJE	61
6.11.1. Pojem in zakonska osnova za pridržanje.....	61
6.11.2. Razlogi za pridržanje.....	62
6.11.3. Pridržanje po Zakonu o kazenskem postopku.....	62
6.11.4. Pridržanje po Zakonu o obrambi.....	63
6.11.5. Način izvedbe postopka pridržanja.....	63
6.12. OMEJITEV GIBANJA	65

6.12.1. Opredelitev pojma in zakonska osnova.....	65
6.12.2. Določila o izvajanju omejitve gibanja	66
6.13. ZASEG PREDMETOV	66
6.3.1. Pojem in zakonska osnova	66
6.13.2. Pogoji za zaseg predmetov	67
6.13.3. Pogoji za zaseg v pred kazenskem in kazenskem postopku	67
6.13.4. Zaseg predmetov v postopku o prekršku	68
6.13.5. Zaseg po Zakonu o policiji.....	69
6.13.6. Postopek ob zasegu	69
5.14. PRISILNA SREDSTVA	71
6.14.1. Pojem prisilna sredstva.....	71
6.14.2. Zakonska podlaga	71
6.14.3. Vrste prisilnih sredstev	72
6.14.4. Načela uporabe prisilnih sredstev	72
6.14.5. Vrste prisilnih sredstev, ki jih uporablja vojaška policija.....	74
6.14.6. Splošne določbe o uporabi prisilnih sredstev	75
6.14.7. Poročanje o uporabi prisilnih sredstev	76
6.14.8. Odgovornost za nezakonito uporabo prisilnega sredstva.....	77
7. ZAKLJUČEK.....	79
8. VIRI IN LITERATURA	81

1. UVOD

Med najpomembnejšimi vrednotami vsake sodobne družbe sta mir in varnost državljanov, cilji države pa zagotovitev temeljnih človekovih pravic in svoboščin. Zgodovinsko gledano je varnost temeljna vrednota medsebojnih odnosov, zagotavljanje katere se institucionalizira z nastankom suverene države.

Državljeni imajo z ustavo zagotovljene pravice in temeljne svoboščine in s tem tudi pravno zagotovitev le teh. Te so neodtujljive in se uresničujejo neposredno na podlagi ustave. Zagotavljanje pravic in temeljnih svoboščin pa je možno realizirati le v okviru reda. V času, ko je mir, je za zagotavljanje varnosti na vojaškem območju odgovorna in pristojna vojaška policija. Pri tem ima na voljo ustrezna zakonsko določena pooblastila za učinkovito preprečevanje nevarnosti, ki izhajajo iz kršitve prava. Te nevarnosti lahko zadevajo državljana samega (njegovo življenje, osebno svobodo, premoženje) ali pa demokratično ureditev, kot zagotovilo svobode posameznika. Posameznik najbolj občuti najprej in predvsem svoje osebne potrebe, torej tudi potrebo po varnosti. Varnost, če je zagotovljena, omogoča kakovosten obstoj in razvoj. Osebna varnost je vedno relativna, ker je odvisna od namenov in dejanj drugih članov sodobne družbe, ki lahko prispevajo k varnosti drugih ali pa jo ogrožajo. Država si prizadeva, da zagotovi varnost vsem članom družbe, pred ogrožanjem od zunaj in znotraj družbe.

Vse svoboščine in pravice pa ne veljajo neomejeno. Vsaka svoboščina posameznika naleti na svoje meje v svoboščinah drugih, ali prevladujočih interesih družbe. Posegi v temeljne človekove pravice in svoboščine so dovoljeni le na podlagi zakona, če pri tem obstaja prevladujoč javni interes in je poseg sorazmeren. Iz tega je razvidno, da prihaja do navzkrižja, pri čemer imamo na eni strani človekove pravice in temeljne svoboščine na drugi strani pa policijo, ki te pravice na nek način omejuje, seveda na način in pod pogoji, ki jih določa zakon.

1.1. UVODNE MISLI

Slovenska vojska je za slovenske razmere velik in za državo pomemben sistem, ki mora vsak trenutek zagotavljati izvajanje svojih temeljnih funkcij. To je tog in strogo hierarhično organiziran sistem zaprtega tipa, ki ga sestavlja nekaj tisoč ljudi, od katerih vsak posameznik vsakodnevno opravlja natančno določene naloge s ciljem zagotavljanja pripravljenosti celotnega sistema. Kot v vsakem drugem sistemu z strogimi pravili prihaja tudi v vojski do kršenja teh pravil. Pri odkrivanju in preprečevanju kršitev ter zagotavljanju čimbolj nemotenega dela vojaške organizacije ima pomembno vlogo prav vojaška policija, kot represivni organ znotraj tega sistema.

Vojaška policija predstavlja eno od vej v celotnem sistemu oboroženih sil Slovenske vojske in ima pri svojem delu dana posebna zakonska pooblastila, ki so potrebna za korektno in učinkovito opravljanje njenih nalog. V nadaljevanju bom podrobneje opredelili naloge, pooblastila vojaške policije, območje njene pristojnosti in zoper katere sme uporabljati ta pooblastila.

1.2. CILJI NALOGE

Glavni cilj v izdelavi diplomske naloge je potrditev hipoteze, da je vojaška policija pomembna sestavina notranje varnosti Slovenske vojske. Naslednja hipoteza je prikazati pomen vojaške policije za delovanje sistema vojaške obrambe Republike Slovenije in njen pomen pri vključevanju Slovenske vojske v mednarodne povezave.

1.3. HIPOTEZE

Vojaška policija Slovenske vojske je s svojo zasnovo, opremo, znanjem in smerjo razvoja pomemben element v strukturi vojaške obrambe RS in tudi pomemben dejavnik potrjevanja RS kot verodostojnega partnerja pri izvajanju nalog v mednarodnem prostoru.

V vse številnejših mednarodnih operacijah v podporo miru lahko uspešno sodelujejo le visoko mobilne, profesionalne, usposobljene ter učinkovite vojaške enote kot so na primer tudi enote vojaške policije.

1.4. METODE PREUČEVANJA

Pri izdelavi diplomskega dela sem uporabil naslednje metode družboslovnega raziskovanja; metodo analize vsebine pisnih virov, zgodovinsko primerjalno metodo, opisno metodo ter metodo opazovanja z lastno udeležbo.

Metodo analize vsebine pisnih virov iz obravnavanega področja sem uporabil zaradi proučevanja teoretičnih in normativnih določb, ki urejajo področje vojaške policije Slovenske vojske. Nekateri parametri so namreč točno opredeljeni z zakonskimi in drugimi določili ter tako ne dopuščajo odstopanj. V ta namen sem proučil vrsto zakonov, pravilnikov in navodil ter drugih normativnih virov, ki se nanašajo na predmet diplomskega dela.

Posegel sem v zgodovino, da sem spoznal začetke in nastanek vojaške policije v svetu, nastanek in razvoj vojaške policije na območju nekdanje SFRJ in na koncu še nastanek in razvoj vojaške policije TO in SV od leta 1990 pa do danes.

S pomočjo metode opazovanja z lastno udeležbo sem prišel do ugotovitev in spoznanj, ki sem jih pridobil pri dosedanjem delu v vojaški policiji Slovenske vojske.

1.5. STRUKTURA NALOGE

Vsebino diplomskega dela sem razdelil na sedem poglavij.

V uvodnem delu podajam uvodne misli, opredeljujem predmet in cilj proučevanja, poudarjam hipoteze, opredelim metodološki pristop in strukturo diplomskega dela.

V drugem poglavju podam opredelitve najpomembnejših terminov, ki bodo uporabljeni v diplomskem delu.

V tretjem poglavju opišem zgodovino oziroma razvoj vojaške policije v svetu, med obema svetovnima vojnama, na ozemlju nekdanje SFRJ in na koncu še razvoj vojaške policije v Republiki Sloveniji.

V četrtem poglavju predstavim naloge vojaške policije SV v vseh okoljih.

V petem poglavju predstavim pooblastila vojaške policije SV.

V šestem poglavju natančneje razčlenim pooblastila vojaške policije SV.

V sedmem, zadnjem, poglavju podam sklepne ugotovitve, s pomočjo katerih izvedem preverjanje oziroma potrditev zastavljenih hipotez.

2. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1. NACIONALNOVARNOSTNI SISTEM

Nacionalno varnostni sistem je struktura, namenjena zagotavljanju varnosti na ravni celotne družbe. Razmerje med strukturnimi elementi sodobnega nacionalno varnostnega sistema je posledica vplivov iz mednarodnega okolja, družbenogospodarskih zmogljivosti ter v veliki meri simpatij, pričakovanj in podpore javnosti.

Nacionalno varnostni sistem poskuša z zagotavljanjem varnosti temeljnih vrednot sodobne družbe pred različnimi viri ogrožanja ter s propagiranjem svoje vloge vzpostaviti sebe kot družbeno vrednoto. Zato je pri oblikovanju nacionalno varnostnega sistema bistveno zagotoviti ustrezni pravni in politično kulturni okvir, v katerem se le ta lahko legitimira. Kajti civilna družba in politična država postavljata temu družbenemu podsistemu zahteve in pričakovanja tako glede učinkovitosti opravljanja funkcije zagotavljanja varnosti kot tudi, da bo ta funkcija opravljena v skladu z zakoni in institucijami demokratičnega političnega sistema (Grizold, 1999: 4).

Nacionalno varnostni sistem Republike Slovenije sestavljajo trije temeljni elementi, in sicer obramba, notranja varnost ter zaščita in reševanje.

Obrambni element nacionalno varnostnega sistema Republike Slovenije je namenjen zagotavljanju varnosti pred zunanjo vojaško agresijo in drugimi nasilnimi posegi tujih oboroženih sil zoper njeno neodvisnost, samostojnost in ozemeljsko celovitost. Sestavljata ga vojaška in civilna obramba.

2. 2. OBOROŽENE SILE, VOJSKA IN ARMADA

2. 2. 1. Oborožene sile

To so specializirana oborožena organizacija države, ki je pripravljena in organizirana za vodenje oboroženega boja. Do sredine 19. stoletja so oborožene sile ponavadi poimenovali s terminom armada. Kot del državne organizacije so oborožene sile glavni inštrument za varovanje neodvisnosti in teritorialne celovitosti države, obstoječega političnega in ekonomskega sistema. Ponavadi so oborožene sile razdeljene na tri zvrsti: kopensko vojsko, vojaško mornarico in vojaško letalstvo. Za razliko od vojaške terminologije je pojem

oborožene sile v mednarodnem vojnem pravu nekoliko širši. Po mednarodnem vojnem pravu oborožene sile zajemajo tako kopenske, mornariške in letalske vojaške sile, kot tudi vse ostale oborožene formacije - policijske enote, enote teritorialne obrambe, enote tovarniške zaščite, nacionalne straže, nacionalne garde in razne prostovoljne oborožene formacije, ki imajo v skladu z notranjimi predpisi države zunanje oznake, ne glede na svojo velikost in specialnost. Termin, oborožene sile, se nanaša na organizirane skupine, ki so vpletene v upravljanje uporabo oboroženega nasilja, za kar je potrebna učinkovita organizacijska oblika z značilnostmi birokratske organizacije. Oborožene sile so celotne vojaške sile države ali skupine držav (Kotnik, 1994: 13,14).

2. 2. 2. Vojska

To je naziv za kopenski del oboroženih sil, pogosto pa tudi za celotne oborožene sile. Nekoliko obsežnejša in natančnejša opredelitev vsebine termina vojska je naslednja. Vojska je običajni naziv za vojaško silo določene države ali zveze držav (vojaškega bloka, pakta). Ta naziv je bil v omenjenem smislu v uporabi do 20. stoletja, to je tako dolgo, dokler je bila vojaška sila sestavljena predvsem iz pehote, konjenice, artilerije, inženirstva in ustreznih mornariških sil. Takšne sile (razen mornariških) danes v večini držav poimenujejo s terminom kopenska vojska. Kasneje, še posebej po 1. svetovni vojni, ko se je vojaška sila po obsegu, organizaciji in materialno-tehničnih sredstvih znatno razširila in ko so njene aktivnosti vse bolj zajemale tudi morska in zračna prostranstva, se vse bolj spreminja tudi naziv vojaška sila oziroma vojska v naziv oborožene sile, čeprav se vzporedno ohranjata in uporabljata tudi naziva vojska in armada (Kotnik, 1994:14).

2. 2. 3. Armada

Je najvišja strateško-operativna enota kopenske vojske ali vojaškega letalstva, ki je sestavljena iz korpusov ali divizij in praviloma deluje v posebni operacijski smeri ali na posebnem bojevališču. Izraz armada uporabljajo tudi kot sinonim za celotne oborožene sile ali kot sinonim za kopensko vojsko.

V vojaški terminologiji so ti trije termini običajno razumljeni in uporabljeni kot sinonimi. To lahko s strogo teoretičnega zornega kota sprejmemo za termina vojska in armada, nikakor pa ne za termin oborožene sile, saj med njim in ostalima dvema, kot nakazuje že navedena opredelitev iz mednarodnega vojnega prava, obstajajo nekoliko večje razlike kot se zdi na

prvi pogled (Kotnik, 1994: 15).

2. 3. SLOVENSKA VOJSKA

Slovenska vojska so organizirane formacijske in druge kadrovske sestave, namenjene za izvajanje vojaške obrambe države, ki so pod enotnim poveljstvom, z enotnimi oznakami pripadnosti Slovenski vojski in odkrito nosijo orožje. Slovenska vojska ima stalno, mirnodobno in vojno sestavo (v fazi reorganizacije). Vojna sestava obsega pripadnike stalne in mirnodobne sestave ter pripadnike rezervne sestave, razporejene v vojsko (tudi ob profesionalizaciji SV, vendar prostovoljno in ob plačilu) in materialna sredstva izključno v lasti RS. Vojna sestava se organizira in pripravlja v miru.

Slovensko vojsko sestavljajo generalštab kot organ v sestavi ministrstva za obrambo, poveljstvo sil, operativna poveljstva (se ukinjajo), enote in njihova poveljstva ter zavodi (TZ, VZS).

Generalštab opravlja vojaške strokovne naloge, ki se nanašajo na organizacijo usposabljanja in delovanja Slovenske vojske.

Poveljstvo sil se je organiziralo za poveljevanje z večjimi združenimi enotami in za poveljevanje enot na območju pokrajinskih poveljstev.

Zavodi se praviloma organizirajo v vojni za izvajanje vojaškega usposabljanja in za opravljanje drugih nebojnih vojaških nalog.

Poveljstva, enote in zavode ustanavlja, organizira, popolnjuje in opremlja ministrstvo za obrambo, skladno s splošnim dolgoročnim programom razvoja in opremljanja Slovenske vojske, ki ga sprejme državni zbor.

Slovensko vojsko sestavljajo združene taktične in operativne enote, organizirane in opremljene za delovanje na območju celotne države in za izvajanje vseh oblik in vrst bojnega delovanja, ter enote, organizirane po teritorialnem načelu (Zakon o obrambi, 1994).

2. 4. POLICIJA

Policija je uniformiran in oborožen del državne uprave, specializiran za vzdrževanje javnega reda in izvajanje odločitev državnih organov, v skrajnih primerih tudi z uporabo fizične sile. Kot organizirana prisila služi podrejeno vsem upravnim področjem. Glede na posebna

področja svojega delovanja ima tudi dodatne označbe (prometna, specialna, letalska, mejna itd.).

Ukrepe izvajajo po svobodni presoji v skladu z uradno dolžnostjo, ne smejo pa prekoračiti tega, kar je potrebno, da se doseže zakoniti cilj. Policijski ukrepi so omejeni z ustavnimi določbami o svoboščinah in pravicah človeka in občana (Leksikon Cankarjeve založbe, 1998: 814).

2.4.1. Opredelitev policije iz zakona o policiji

Policija je organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve, ki opravlja naloge določene v tem in drugih zakonih in podzakonskih predpisih (Zakon o policiji, 1998, člen 1).

Naloge policije, določene z zakonom so:

- Varovanje življenja, osebne varnosti in premoženja ljudi,
- preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj in prekrškov, odkrivanje in prijemanje storilcev kaznivih dejanj in prekrškov, drugih iskanih oseb ter njihovo izročanje pristojnim organom,
- vzdrževanje javnega reda,
- nadzor in urejanje prometa na javnih cestah in nekategoriziranih cestah, ki so dane v uporabo za javni promet,
- varovanje državne meje in opravljanje mejne kontrole,
- opravljanje nalog, določenih v predpisih o tujcih,
- varovanje določenih oseb, organov, objektov in okolišev in
- izvajanje nalog, določenih v tem in drugih zakonih in podzakonskih predpisih (Zakon o policiji, 1998, člen 3).

Policijo sestavljajo generalna policijska uprava, policijske uprave in policijske postaje.

Različni organizacijski strukturi policije je prilagojena oziroma določena tudi različna vsebina nalog, ki jih opravljajo na posameznih nivojih organiziranosti. Policija je organizirana na treh nivojih, in sicer na državnem, regijskem in lokalnem (Zakon o policiji, 1998, člen 4).

2. 5. VOJAŠKA POLICIJA

Vojaška policija so specializirane in specialne enote, organizirane posebej za vojaško-policijsko delo, vzdrževanje reda in izvajanje nalog s področja prometa in varnosti v oboroženih silah.

V izrednih primerih (v času vojne) na območjih, kjer se odvijajo boji, je lahko pristojnost vojaške policije razširjena na vse storilce vojaških kaznivih dejanj ali na storilce ostalih kaznivih dejanj, ne glede na njihov status.

2.5.1. Opredelitev vojaške policije iz zakona o obrambi

Vojaška policija skrbi za vojaški red in disciplino, varnost vojaškega prometa ter opravlja določena opravila v zvezi z preprečevanjem in odkrivanjem kaznivih dejanj v vojski, varovanjem objektov in okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo. Skrbi tudi za varovanje poveljstev in enot ter za varnost vrhovnega poveljnika v vojnem stanju oziroma kadar se nahaja v vojaških poveljstvih, enotah ali zavodih oziroma v objektih in njihovih okoliših, ki so posebnega pomena za obrambo. Organizacija vojaške policije se določa s formacijo (Zakon o obrambi, 1994, člen 65).

Formacija je seznam funkcionalnih in kadrovskih dolžnosti, pogojev za njihovo opravljanje ter potrebnih materialnih sredstev in opreme za vojaško poveljstvo, enoto ali zavod v stalni, mirnodobni in vojni sestavi ter njena kadrovska in materialna popolnitev (Zakon o obrambi, 1994, člen 5).

Poveljniki enot vojaške policije so podrejeni in odgovorni za svoje delo poveljnikom poveljstev ali enot, pri katerih se organizira vojaška policija (Zakon o obrambi, 1994, člen 65). Vojaška policija lahko pod pogoji, ki so predpisani za policijo, izvaja policijska pooblastila, določena v Zakonu o obrambi (Zakon o obrambi, 1994, člen 66).

3. RAZVOJ VOJAŠKE POLICIJE

3.1. RAZVOJ VOJAŠKE POLICIJE V SVETU

Enote vojaške policije so bile prvič formirane konec 19. stoletja v Veliki Britaniji. Do takrat so njene funkcije opravljale predvsem enote žandarmerije, ki pa zaradi uvajanja splošne vojaške obveznosti in širokega polja delovanja (pristojnosti tudi nad civilnim prebivalstvom), niso bile več kos nalogi. Enote žandarmerije so bile vojaške enote, ki so delovale in opravljale naloge na civilnem in vojaškem področju ter so spadale pod pristojnost Ministrstva za notranje zadeve (International Military and Defense Encyclopedia, 1993: 1042).

Žandarmerija je opravljala nadzor ozemlja, družbenega in političnega življenja ter vojske. Ker pa je bilo število žandarmerijskih organov in enot malo, potrebe po nadzoru pa velike, so bile njihove zmogljivosti presežene. Pokazalo se je, da mora imeti vojska svoje posebno organizirane enote, katere bodo vzdrževale red in disciplino, ter skrbele za izvajanje zakonskih predpisov. Tako so organizirali vojaško policijo, ki je bila enota organizirana znotraj vojske.

Zaradi razvoja in večanja oboroženih sil so se neprestano večale in reorganizirale tudi enote vojaške policije, ki so poleg policijskih nalog dobivale tudi naloge obveščevalne in protiobveščevalne narave. Enote vojaške policije so se z razvojem tudi specializirale (npr. splošna, preiskovalna, zaščitna, industrijska, luška, desantna, itd.) in se ustrezno tehnično opremile za izvajanje raznih nalog.

V nekaterih armadah je imela vojaška policija nalogo, da nadzoruje celoten promet v coni borbenega delovanja, regulira gibanje enot na fronto in v zaledje, ter odgovarja za stabilnost na ozemlju fronte (prijetje dezertorjev, agentov). Na vojaško policijo začneta vplivati vse bolj tudi obveščevalna in protiobveščevalna služba (Vojna enciklopedija (7), 1974: 51).

3.1.1. Razvoj vojaške policije med obema svetovnima vojnama

Med prvo in drugo svetovno vojno, se glede na strukturo in značaj vojaške policije izoblikujeta dva osnovna pogleda:

1. Vojaška policija je izključno usmerjena na varovanje vojaškega reda, zagotavljanje

varnosti štabov, komandantov (poveljnikov) in vojaških objektov, urejanje prometa ter privedbe in varovanja ujetnikov.

2. Svojo dejavnost usmerja predvsem v boj, zoper pojave, ki razbijajo enotnost, celovitost oboroženih sil, dezerterstvo, sovražno propagando, odkrivanje vojaških skrivnosti in drugo.

Organizacijsko so bile enote vojaške policije, ki so opravljale naloge prvega sklopa podrejene komandantom (izjemoma načelnikom štabov), tisti del enot vojaške policije, ki se je ukvarjal z drugim sklopom nalog, je bil podrejen organom varnosti oziroma protiobveščevalni službi. V Franciji in Italiji je del žandarmarije opravljal vojaško-policijsko službo tudi v oboroženih silah. V Veliki Britaniji in ZDA, ter v številnih drugih državah je bila vojaška policija v sestavu enot in neposredno podrejena komandantom, vertikalno pa povezana z upravno vojaško policijsko linijo (Vojna Enciklopedija, 1974: 52).

3.2. VOJAŠKA POLICIJA NEKDANJE SFRJ

Vojaška policija na ozemlju nekdanje SFRJ je bila ustanovljena septembra leta 1955 v okviru takratne JLA (Jugoslovanska ljudska armada), kot organ za opravljanje zadev s področja varnosti, vojaškega reda in discipline, ter za določena izvidniška oziroma preiskovalna dejanja. Za vojaško policijo na ozemlju nekdanje SFRJ so značilna štiri obdobja v njenem razvoju in sicer (Metodika borbene obuke vojne policije, 1989: 20):

Obdobje od 1955 do 1959:

Glavna naloga vojaške policije v tem obdobju je bila ohranjanje reda in discipline. Vojaško policija je bila številčno dokaj šibka, saj je bila sestavljena iz samostojnih oddelkov in vodov. V vojaški policiji so bili glavni nosilci nalog starešine in v manjšem delu pa vojaški obvezniki. Vojaška policija je lahko delovala in opravljala naloge samo v enotah in poveljstvih, katerih sestavni del je bila tudi sama. To obdobje lahko imenujemo tudi eksperimentalno, saj še ni bilo povsem jasno kakšno vlogo naj ima vojaška policija v oboroženih silah JLA.

Obdobje od 1959 do 1964

V tem obdobju se naloge vojaške policije razširijo. Vojaška policija opravlja naloge varnosti

in zaščite, ohranjanje reda in discipline, kontrolo in urejanja vojaškega prometa ter naloge s področja preprečevanja in odkrivanja kaznivih dejanj v vojski. Številčno stanje se glede na prejšnje obdobje poveča za štirikrat. Vojaški policiji poveljuje komandant, preko načelnika za varnost kot strokovnega organa za področje vojaške policije in varnosti. Na ta način je bil izveden kakovosten preskok v razvoju in delovanju vojaške policije v celoti. Vojaška policija je s svojim delom in doseženimi rezultati postala eden od najpomembnejših faktorjev v sistemu varnosti JLA.

Obdobje od 1964 do 1971

To obdobje je značilno po tem, da vojaška policija dobi prve uradne dokumente, v katerih so opredeljene naloge in pooblastila vojaške policije. Leta 1966 zvezni sekretar za narodno obrambo izda Pravilnik vojaške policije JLA. V tem obdobju pride do velike spremembe v organizaciji vojaške policije. Nastaneta dve enoti vojaške policije. Splošna vojaško policijska enota z policijskimi pooblastili, ter prometna vojaška policija brez zakonskih policijskih pooblastil (čeprav je tudi prometna vojaška policija opravljala vojaško-policijske naloge kot je kontrola in urejanje prometa).

Obdobje od 1971

V tem obdobju se enoti vojaške policije zopet združita. Prometna vojaška policija postane zopet sestavni del vojaške policije, z policijskimi pooblastili. Za to obdobje je značilna modernizacija vojaške policije. Vojaška policija je bila organizirana iz samostojnih oddelkov, vodov, čet in bataljonov.

Naloge vojaške policije nekdanje JLA so bile:

- Neposredno fizično varovanje poveljstev in ustanov, ki so posebnega pomena za obrambo, varovanje visokih vojaških starešin, predstavnikov tujih delegacij, najvišjih državnih in partijskih funkcionarjev, ko se ti nahajajo v vojaških enotah in ustanovah ali kadar se vozijo z vojaškimi prevoznimi sredstvi,
- varovanje vojaških dokumentov, oborožitve in vojaške opreme,
- urejanje, spremljanje in nadzor vojaškega prometa,
- protidiverzantski in protiteroristični boj,
- sodelovanje pri varovanju javnih prireditev (na prošnjo civilne policije),

- pomoč pri reševanju ljudi in premoženja v primeru naravnih nesreč,
- zavarovanje vojaških zaporov,
- iskanje in privedba pripadnikov oboroženih sil,
- odkrivanje, preiskava in preprečevanje kaznivih dejanj v vojski, ki so samovoljno zapustili vojaško enoto, ali se niso pravočasno vrnili z dovoljenega izhoda in drugo.

Naloge je vojaška policija opravljala po operativno-teritorialnem principu. To pomeni, da je vsaka enota vojaške policije delovala na točno določenem območju oziroma teritoriju.

Pripadniki vojaške policije JLA so opravljali naslednje službe: služba varovanja, patrolna služba, dežurna služba, služba za preprečevanje kriminala ter prometna služba (Metodika borbene obuke vojne policije, 1989: 21, 22).

3.3. RAZVOJ VOJAŠKE POLICIJE TO IN SV

Meseca oktobra leta 1990 z uveljavitvijo samostojnosti odločanja na obrambnem področju, so nastale potrebe po oblikovanju enote, ko je vojaška policija. Ukrepati je bilo potrebno hitro, saj so naloge iz domene policijskega delovanja skokovito naraščale. Vojaška policija TO je bila formalno ustanovljena 12. decembra 1990, skladno z načrtovanim osamosvajanjem Republike Slovenije. Enote vojaške policije so se organizirale pri Pokrajinskih in tudi pri Republiškem štabu Teritorialne obrambe (TO).

3.3.1. Zаметki vojaške policije pred agresijo na Slovenijo

Pred nenehnimi grožnjami tedanje JLA se je bilo treba zavarovati, kar je takrat pomenilo, da je mogoče skladno z veljavno zakonodajo ustanoviti vojaško policijo. Oblikovanje vojaške policije pa je potekalo že precej pred formalno ustanovitvijo, z zbiranjem in preverjanjem kandidatov in oblikovanjem organizacijske strukture. Glede na to, da je oblikovanje nove strukture tedanje TO Slovenije potekalo skorajda ilegalno, je bil tudi izbor kandidatov za vojaške policiste skrajno previden.

Vojaška policija (tisti čas tudi druge preverjene enote na pokrajinskih in območnih štabih TO) je bila sestavljena na podlagi samosklicnega sistema in je bila uporabljena pred plebiscitom za samostojno Slovenijo. Del vojaške policije je bil vpoklican 13. decembra 1990 zaradi zavarovanja poveljstva, zaupnih gradiv in prenosa zaupne pošte. Zaradi varnosti in prikritosti

so pripadniki pogosto opravljali naloge v civilnih oblekah, oboroženi s pištolami (last države). Za zvezo s poveljstvom in za medsebojno komuniciranje so uporabljali prenosne radijske zveze. To zavarovanje je trajalo do 29. decembra 1990, ko je bilo ocenjeno, da plebiscitna odločitev ni več ogrožena.

Drugič so bili pripadniki vojaške policije vpoklicani na vojaško vajo po samosklicnem sistemu meseca marca 1991. Vojaška policija je na vaji, na kateri so preverjali način premika poveljstva na rezervno lokacijo, sodelovala pri zavarovanju premika vaje kot celote. Napetost med nekdanjo JLA in Slovenijo se je spomladi 1991 vse bolj stopnjevala. Pripadniki vojaške policije so bili pripravljani. Dne 23. maja 1991 je prišlo do prvega konflikta med JLA in TO v Pekrah, ko je JLA povzročila incident pred tamkajšnjim učnim centrom TO.

Konflikt med JLA in Slovenijo se je stopnjeval. Zaradi tega je imela vojaška policija čedalje več dela, kajti priprave na odpor so se stopnjevale. Pripadniki vojaške policije so poleg nalog fizičnega zavarovanja poveljnika in poveljstva, zavarovali tudi številne prevoze orožja in opreme iz tajnih skladišč ali iz prikritega uvoza. Prevozi orožja so bili izredno prikriti in so zanje vedeli samo tisti pripadniki, ki so opravljali zavarovanje. Pogosto policisti niso vedeli niti tega, kaj je v vozilih ali kam je vozilo namenjeno. Za to obdobje, zaradi omenjenega prikritega delovanja, ni natančnih podatkov o vsem opravljenem delu.

3.3.2. Vojaška policija to v času agresije na Slovenijo

Tako kot v vsej Sloveniji, tudi pripadniki vojaške policije, niso takoj dojeli, da gre za pravo vojno. Prvi dan so opravljali normalna zavarovanja, prevzemali pa so tudi nove naloge, kot na primer blokada posameznih ulic, kontrola oseb, ki so skušale priti mimo blokad, taksistom, za katere je obstajal sum, da so povezani z JLA, so odvzeli zveze za komuniciranje in sledile so bojne akcije vojaške policije.

3.3.3. Vojaška policija po agresiji na Slovenijo

Po Brionski deklaraciji se je število enot TO sicer bistveno zmanjševalo, vendar je bilo še vedno veliko pripadnikov TO oboroženih. Napetost je popustila, vendar je vojaška policija morala še vedno intervenirati predvsem zaradi pogostih kršitev reda in discipline s strani pripadnikov TO. Po agresiji je vojaška policija opravljala vse že opisane naloge, obenem pa

se je začela pospešeno usposablјati za posebne bojne naloge.

Ko je JLA odšla iz Slovenije in so se napetosti prenesla na druga področja nekdanje Jugoslavije, je vojaška policija začela opravljati popolnoma nove naloge, ki so se nanašale predvsem na zagotavljanje vojaškega reda in discipline ter na odkrivanje kaznivih dejanj v vojaških enotah.

3.3.4. Sedanja organiziranost vojaške policije SV

Kvalitetna izvedba nalog vojaške policije je odvisna od sestave in organiziranosti, učinkovitosti, strokovnosti in usposobljenosti, racionalne obremenitve pri razdelitvi nalog enotam vojaške policije ter sodelovanju z varnostnimi organi (OVS - MORS) ter s policijo, državnimi tožilci in sodniki za prekrške. Vojaška policija Slovenske vojske je organizirana tako, da prostorsko kar najbolj učinkovito pokriva ozemlje Republike Slovenije.

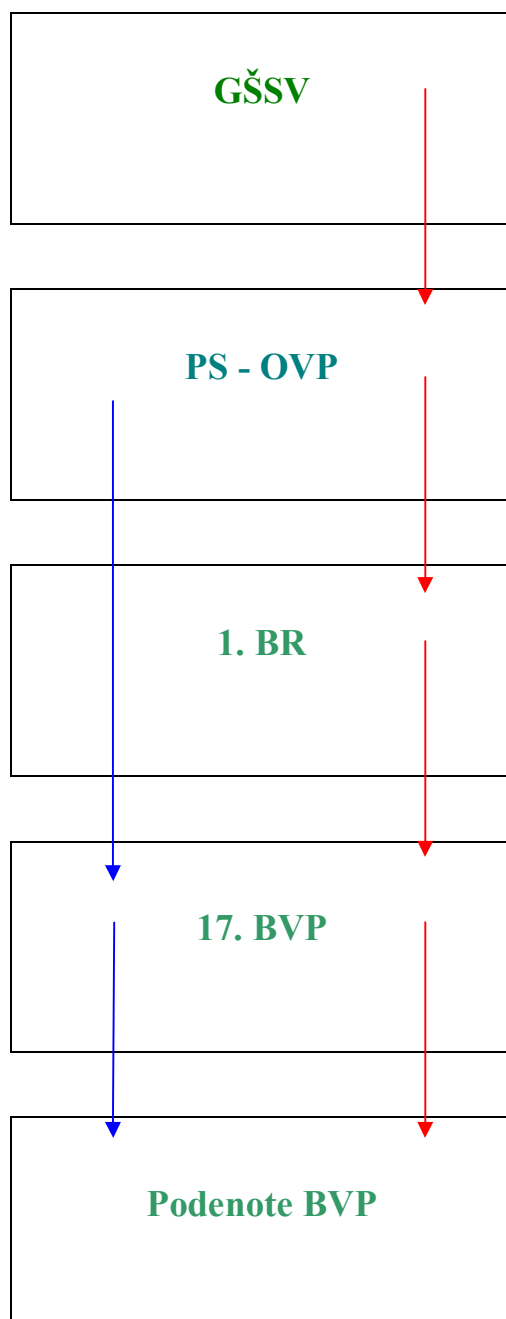
Enote vojaške policije so določene s formacijo, združene so v enoten bataljon, ki se imenuje 17. BVP (Bataljon vojaške policije). 17. BVP ima tri čete, katere so teritorialno organizirane tako, da pokrivajo s svojimi podenotami celotno državo. V vojnem času pa se organizacija spremeni, tako da se organizirajo enote vojaške policije še pri poveljstvih večjih enot Slovenske vojske. V skladu s to organizacijo so poveljniki enot vojaške policije podrejeni in za svoje delo odgovorni poveljnikom poveljstev ali enot, v čigar sestavi so organizirani (Zakon o obrambi, 1994, člen 65).

Organizacija vojaške policije je določena z organizacijsko-mobilizacijskim razvojem Slovenske vojske. Sestava enot je določena s kadrovsko in materialno formacijo, ki je v miru organizirana pri 1.BR (slika 1). Območje pristojnosti 17. BVP je celotno območje Republike Slovenije.

Vojaška policija oziroma 17. BVP je podrejena 1. BR (prva brigada) od februarja 2002, pred tem je bila vojaška policija neposredno podrejena GŠSV.

Po strokovni liniji so poveljniki enot vojaške policije odgovorni Odseku za vojaško policijo (OVP), ki je organ vojaške policije v sestavi Poveljstva sil.

Slika 1: Mirnodobna organizacijska shema vojaške policije v okviru SV

Strokovna linija poveljevanja.

Vojaška linija poveljevanja.

4. NALOGE VOJAŠKE POLICIJE

Vojaška policija predstavlja enega od nosilcev sistema varnosti v Slovenski vojski. Naloge, pravice in pooblastila, območje pristojnosti in ukrepanje vojaške policije določa Zakon o obrambi (Ur.list RS, št. 82/94) v 65., 66., 67. in 68. členu. Ob podrobnejši razčlenitvi del in nalog vojaške policije, ki izhaja iz Zakona o obrambi, ima vojaška policija naslednje naloge:

- Vzdrževanje reda in discipline v enotah in poveljstvih Slovenske vojske,
- zagotavljanje varnosti operativnih poveljstev in Generalštaba Slovenske vojske,
- preverjanje psihofizičnega stanja voznikov vojaških vozil, ustreznost predpisane dokumentacije in tehnične brezhibnosti vojaških vozil,
- ugotavljanje in ukrepanje v primerih kršitev vojaške discipline,
- preprečevanje storitev kaznivih dejanj in prekrškov na območjih pristojnosti, v sodelovanju z Obveščevalno varnostno službo Ministrstva za obrambo,
- iskanje in prijetje vojaških oseb – storilcev kaznivih dejanj in prekrškov v sodelovanju s civilno policijo,
- upravljanje s prostori za pridržanje v vojaških objektih,
- izvajanje zavarovanja vojaških dokumentov najvišje stopnje zaupnosti,
- zavarovanje območij, sredstev in oseb, posebnega pomena za obrambo,
- zagotavljanje varnosti tujih vojaških oseb in delegacij,
- sodelovanje in izmenjava izkušenj z organi civilne policije na strokovnih in drugih področjih delovanja,
- angažiranje ob elementarnih nesrečah izven območja prisojnosti delovanja po posebnem ukazu Načelnika Generalštaba Slovenske vojske in
- asistenca Obveščevalno varnostni službi Ministrstva za obrambo pri izvajanju varnostnih in protiobveščevalnih nalog na območju pristojnosti vojaške policije.

Naloge, ki jih izvaja vojaška policija, bi lahko razdelili še na naloge, ki jih izvaja v miru, na naloge, katere bi izvajala v vojnem času in naloge v mirovnih operacijah.

4.1. POJEM VOJAŠKI POLICIST

Vojaški policist je vojaška oseba, ki opravlja vojaško službo in naloge policije in ima pravico in dolžnost izvrševati policijska pooblastila, ki mu jih daje Zakon o obrambi.

Vojaški policisti opravljajo svoje naloge praviloma v uniformi, ki je predpisana s strani Vlade RS (Pravilnik o uniformah pripadnikov Slovenske vojske). Vojaški policist je pooblaščen uradna oseba, kateremu je država dala določena pooblastila pri izvajanju svojih nalog, katerih »navadni« državljanji nimajo. Policisti so se pri izvajanju nalog dolžni ravnati v skladu z ustavo in zakoni ter spoštovati človekove pravice in svoboščine, te pravice lahko omejijo le v primerih, ki so določeni z ustavo in zakoni.

Vojaški policist ima službeno izkaznico, s katero izkazuje svojo pooblaščenost za izvajanje policijskih pooblastil.

Vojaški policist je v vsakem trenutku dolžan preprečevati nezakonita dejanja ter ukrepati in uporabiti z zakonom določena pooblastila, če je zaradi nezakonitega dejanja ali zaradi splošne nevarnosti ogroženo življenje, osebna varnost ali premoženje ljudi.

4.2. OSNOVNA NAČELA PRI IZVAJANJU POLICIJSKIH POOBLASTIL

Ob izvajanju policijskih pooblastil so se skozi čas izvajanja izoblikovala določena načela za izvajanje teh pooblastil, ki jih sicer zakon zaradi same svoje narave ne vsebuje, saj to tudi ni njegov namen. Ta načela predstavljajo vodilne ideje, ki se prepletajo skozi vse faze postopka in za njih lahko rečemo, da veljajo za vsa pooblastila, ki jih izvajajo policisti. Njihova skupna značilnost pa je, da so se izoblikovala skozi praktično izvajanje pooblastil. Tako so se sčasoma izoblikovala predvsem naslednja načela za uporabo policijskih pooblastil:

- Načelo zakonitosti,
- načelo sorazmernosti,
- načelo humanega ravnanja,
- načelo strokovnosti,
- načelo imunosti,
- načelo obveznosti seznanitve s pravico do zagovornika in pravico do molka in
- načelo poročanja.

4.2.1. Načelo zakonitosti

Načelo zakonitosti se je razvilo šele v prejšnjem stoletju in je predstavljalo eno izmed pridobitev boja zatiranih proti samovolji oblastnikov. Načelo kot tako predstavlja tudi enega od pogojev, ki morajo biti izpolnjeni, da lahko govorimo o demokratičnosti družbe. V

kazenskopravni teoriji pomeni načelo zakonitosti, da ne more biti nobenega kriminalnega dejanja in nobene kazni brez zakona.

Načelo zakonitosti je zaradi tega tudi temeljno načelo za uporabo policijskih pooblastil. Vsako policistovo dejanje, vsak postopek, ki ga opravi mora temeljiti na zakonu in vsako pooblastilo mora biti izvedeno na način, ki je predpisan z ustavo, zakonom ali podzakonskimi predpisi. Policist ne samo, da ne sme kršiti tega načela, pač pa mora predstavljati tudi zgled drugim.

Načelo zakonitosti je vsebovano tudi v 3. členu Zakona o policiji.

4.2.2. Načelo sorazmernosti

Tudi to načelo je vsebovano v Zakonu o policiji in predstavlja eno izmed temeljnih načel, ki imajo svojo zgodovino v razvoju evropskega policijskega prava. Po tem načelu mora biti teža uporabljenih pooblastil sorazmerna željnemu cilju. S tem načelom se dovoljuje manjše zlo, da bi se preprečilo večje. Načelo se kaže v treh segmentih:

4.2.2.1. Segment najmanjših škodljivih posledic

V primeru, ko je na voljo možnost uporabe večjih policijskih pooblastil, se uporabi tisto, s katerimi se z najmanj škodljivimi posledicami za državljane doseže izvršitev uradne naloge. Najbolj se to načelo kaže pri uporabi prisilnih sredstev, kjer že zakonodajalec stopnjuje prisilna sredstva po teži in zahteva, da se glede na situacijo uporabi najmilejše prisilno sredstvo (npr. razčlenitev uporabe fizične sile, na strokovne prijeme kot najmilejše, strokovne udarce kot hujšo in strokovne mete kot najhujšo obliko uporabe fizične sile, ipd.).

4.2.2.2. Segment sorazmernosti nastale škode

Škoda ki je nastala z uporabo policijskih pooblastil, mora biti sorazmerna z želenim ciljem.

4.2.2.3. Segment časovne sorazmernosti

Uporaba policijskih pooblastil sme trajati samo toliko časa, da se izvrši uradna naloga oziroma toliko časa dokler trajajo razlogi, ki so narekovali uporabo določenih pooblastil (npr. uporaba prisilnega sredstva sme trajati toliko časa, dokler traja upiranje ali napad).

Načelo sorazmernosti najdemo tudi v kazenskem materialnem in kazenskem procesnem pravu. Tako na primer pri institutu silobrana zakonodajalec določa, da mora biti obramba

»neizogibno potrebna« ali pri institutu skrajne sile, zakonodajalec določa da »prizadejano zlo ne sme biti večje od zla, ki je grozilo«.

4.2.3 . Načelo humanega ravnanja

Načelo humanega ravnanja zahteva od policista, življenjsko in humano ravnanje. Z osebami s katerimi prihaja v stik pri opravljanju uradnih nalog, mora ravnati obzirno in pri tem paziti, da ne škoduje njihovi časti in dobremu imenu, da ne prizadene njihovega osebnega dostojanstva in da jih ne vznemirja po nepotrebnem, ali jim nalaga nepotrebnih obveznosti.

Tudi to načelo je vsebovano v Zakonu o policiji. Zakon posebno pozornost posveča slabotnim osebam, nosečim ženskam, invalidom in otrokom, hkrati pa tudi omejuje uporabo prisilnih sredstev pri tej kategoriji ljudi in samo izjemoma dopušča možnost uporabe teh sredstev.

4.2.4. Načelo strokovnosti

Skoraj v vseh primerih so postopki policistov izpostavljeni očem javnosti. Ker tudi vojaška policija ukrepa represivno, je javnost do njih še posebej kritična. Zato je še posebej pomembno načelo strokovnosti. Strokovnost pomeni celo vrsto znanj, ki jih policist pokaže pri posameznem postopku s svojim pristopom, nastopom in izvedbo postopka.

4.2.5. Načelo imunitete

Imuniteta pomeni, da je določena oseba izvzeta od določenih uradnih dejanj policistov. Pri delu vojaške policije je smotrno govoriti o dveh vrstah imunitete; diplomatska in poslanska.

4.2.5.1. Diplomatska imuniteta

Osnovni smisel diplomatske imunitete je v tem, da se osebam, ki uživajo to vrsto imunitete omogoči nemoteno opravljanje njihovih funkcij v državi gostiteljici in zagotovi spoštovanje njihove osebnosti, saj gre za osebe, ki predstavljajo tujo državo.

4.2.5.2. Poslanska imuniteta

Pri tej vrsti imunitete gre za to, da se taki osebi omogoči nemoteno opravljanje poslanske funkcije. Osebe, ki uživajo poslansko imuniteto ne smejo biti priprte, niti se zoper njih, če se sklicujejo na imuniteto ne sme začeti kazenski postopek brez dovoljenja državnega zbora, razen če ta oseba stori kaznivo dejanje, za katero je predpisana kazen zapora nad pet let.

4.2.6. Načelo obveznosti seznanitve s pravico do odvetnika in pravico do molka

Namen uvajanja tega načela je v tem, da ima oseba že v predhodnem postopku možnost, da si najame odvetnika. Večina ljudi je namreč nepoučenih o pravnih zadevah, zato naj bi pravnik bdel nad zakonitostjo policistovega dela in dajal občanu pravne nasvete. Policist je po tem načelu tudi dolžan poučiti osebo s katero ima postopek, da ni dolžna ničesar izjaviti. Bistveni namen tega načela je predvsem varstvo pravic ljudi pri postopkih policista.

4.2.7. Načelo poročanja

Policist mora ob vsaki uporabi policijskega pooblastila poročati svojim nadrejenim, v večini primerov gre za redne oblike poročanja preko poročil o opravljenem delu, če svojega dela ne beleži v takem poročilu, pa to zabeleži v uradni zaznamek. V primeru uporabe prisilnih sredstev, pa je v določenih primerih policist dolžan napisati posebno poročilo o uporabi prisilnega sredstva.

4.3. NALOGE ODSEKA VP NA PS

Odsek za vojaško policijo je strokovni organ poveljnika Poveljstva sil Slovenske vojske, organiziran znotraj oddelka za operativno-učne zadeve. Odsek za vojaško policijo sodeluje z obveščevalno-varnostno službo Ministrstva za obrambo in z organi Ministrstva za notranje zadeve.

4.3.1. Glavne naloge Odseka za vojaško policijo so

- Predlaga ukrepe in uporabo enot vojaške policije,
- sodeluje z GŠSV pri spremljanju in ocenjevanju varnostne situacije v objektih in poveljstvih Slovenske vojske,
- ugotavlja stanje na področju izvrševanja vojaško policijskih nalog,
- kontrolira delo in usposabljanje enot vojaške policije,
- skrbi za izpopolnjevanje metod in postopkov dela vojaške policije,
- spremlja zakonitost izvrševanja predpisov s področja dela vojaške policije,
- sodeluje pri pripravi programov usposabljanja in strokovnih navodil za delo vojaške policije,
- sodeluje pri nadzoru in ocenjevanju stanja operativne pripravljenosti enot vojaške policije,

- sodeluje z OVS (Obveščevalno varnostna služba) in policijo ter preiskovalnimi sodniki, sodniki za prekrške, javnimi tožilci in sodišči za primere, ki jih je obravnavala vojaška policija,
- predlaga organizacijo in formacijo vojaške policije,
- sodeluje pri načrtovanju opremljanja enot vojaške policije z oborožitvijo ter policijsko opremo,
- sodeluje pri načrtovanju razvoja vojaške policije (opremljanje in modernizacija, strategija in doktrina),
- sodeluje pri koordinaciji med enotami vojaške policije in vojaškimi poveljstvi SV,
- spremlja in nadzira delo enot vojaške policije v okviru mednarodnih aktivnosti,
- opravlja druge naloge iz svoje pristojnosti in
- sodeluje z organom prometne službe v GŠSV (Direktiva za delovanje vojaške policije, 2001).

4.4. NALOGE VOJAŠKE POLICIJE V MIRU

Po 32. členu Zakona o obrambi, vojaška policija opravlja "strokovne obveščevalne, protiobveščevalne in varnostne naloge", v sodelovanju z obveščevalno varnostno službo Ministrstva za obrambo. Pri izvajanju teh nalog gre predvsem za asistenco in opravljanje procesnih dejanj s ciljem preprečevanja in odkrivanja kaznivih dejanj v Slovenski vojski. Obveščevalno varnostna služba pri tem tudi strokovno usmerja delovanje vojaške policije (Zakon o obrambi, 1994, člen 33).

Največji del nalog vojaške policije, katere bi lahko imenovali tudi klasične vojaško policijske naloge pa opredeljuje 65. člen Zakona o obrambi:

- Vojaška policija skrbi za vojaški red in disciplino, varnost vojaškega prometa ter opravlja določena opravila v zvezi s preprečevanjem in odkrivanjem kaznivih dejanj v vojski, varovanjem objektov in okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo.
- Vojaška policija skrbi tudi za varovanje poveljstev in enot ter varnost vrhovnega poveljnika v vojnem stanju oziroma kadar se nahaja v vojaških poveljstvih, enotah ali zavodih oziroma v objektih in njihovih okoliših, ki so posebnega pomena za obrambo.

Ob vsem tem pa vojaška policija izvršuje naloge tudi v skladu z ukazi poveljnika, kateremu je podrejena, seveda v okviru veljavnih zakonov in predpisov.

V miru enote Vojaške policije izvajajo predvsem naslednje naloge:

- Izvajanje preventive na področju nalog vojaške policije iz 1. in 2. odstavka 65. člena Zakona o obrambi,
- izvajanje pregledov proti diverzantske zaščite na območjih pristojnosti,
- varovanje določenih prevozov MES (minsko eksplozivnih sredstev) in izrednih tovorov, ki jih izvaja Slovenska vojska,
- spremljanje vojaških oseb, katerim je bila odvzeta prostost in izročitev ustreznim organom,
- prometna izvidovanja in zbiranje podatkov o prehodnosti cest,
- spremljanje in varovanje transportov tujih vojaških enot,
- boj proti diverzantskim skupinam in drugim sovražnim oboroženim skupinam,
- sprejem, evidentiranje in predaja najdenih vojaških dokumentov ali vojaške opreme pristojnemu organu,
- preverjanje psihofizičnega stanja (alkoholiziranosti, druga omamna sredstva) pripadnikov Slovenske vojske,
- izvajanje dežurne službe vojaške policije,
- izvajanje patroljne službe vojaške policije,
- usposabljanje vojaških policistov za sodelovanje v mednarodnih mirovnih operacijah,
- sodelovanje pri usposabljanju pripadnikov drugih enot SV,
- sodelovanje s policijo, državnimi tožilci in sodniki za prekrške,
- odvzemu strelnega orožja, katerega lastnik je SV, pripadnikom Slovenske vojske, ki imajo orožje protipravno v lasti ali ga hranijo in uporabljajo proti predpisom v SV,
- vzdrževanju JRM (javnega reda in miru) na potniških vlakih, na katerih se nahajajo vojaške osebe oblečene v uniformo SV,
- izvajanju varovanja tujih visokih vojaških oseb, ki so na obisku v SV,
- izvajanju varovanja predsednika države RS, ko je na obisku v SV,
- neposredno fizično varovanje poveljstev, ustanov in štabov, v sestavi katerih je vojaška policija, visokih vojaških častnikov, tujih vojaških delegacij in najvišjih državnih funkcionarjev, kadar se nahajajo v vojaških objektih, območjih ali se prevažajo v vojaških vozilih,
- izvaja zavarovanje in upravlja s prostori za pridržanje v enoti vojaške policije in je v skladu z zakonom in načinom za opravljanje pooblastil odgovorna za zakonitost in

ažurno evidentiranje pridržanih oseb,

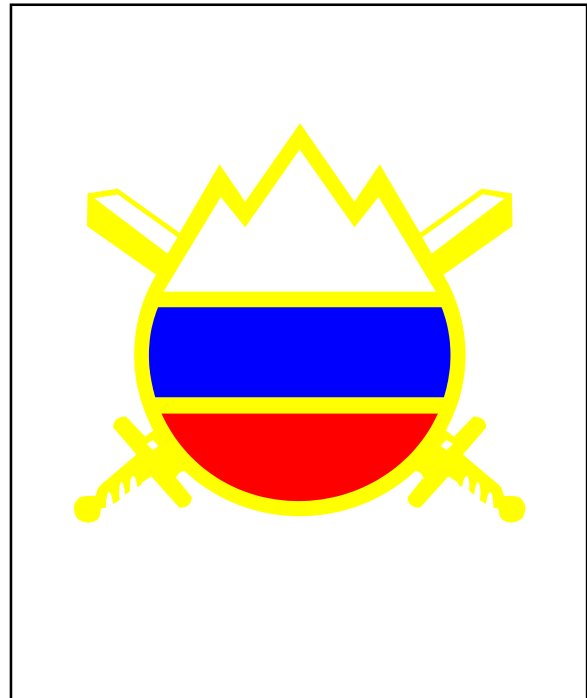
- izvaja zavarovanje vojaških dokumentov, najvišje stopnje zaupnosti, oborožitve in vojaške opreme, ki je posebnega pomena za obrambo,
- sodeluje pri zavarovanju vojaških objektov, smeri in okolišev in prikaznih taktičnih vaj Slovenske vojske, ki so posebnega pomena za obrambo,
- ob elementarnih in drugih nesrečah se na ukaz Načelnika Generalštaba Slovenske vojske uporabi vojaško policijo za reševanje in varovanje civilnih oseb in njihovega premoženja,
- po ukazu načelnika Generalštaba Slovenske vojske sodeluje s civilno policijo pri zavarovanju večjih javnih prireditev,
- izvaja poizvedbe, prijetje in privedbe vojaških obveznikov, ki so samovoljno zapustili vojaško enoto, oziroma se niso vrnili s prostega izhoda v predpisanem času,
- opravlja določena opravila v zvezi s preprečevanjem, odkrivanjem in raziskovanjem kaznivih dejanj v Slovenski vojski,
- sodeluje in nudi asistenco policiji pri vzpostavljanju javnega reda in miru na javnih krajih, kadar je ta kršen s strani vojaških oseb ali kadar so te udeležene v kršitvi,
- zagotavlja spoštovanje vojaške discipline in hišnega reda v vojaških objektih in na javnih krajih, kot to določajo Pravila službe v Slovenski vojski,
- v skladu z Zakonom o obrambi, Zakonom o policiji (Ur.list RS, št. 30/98) lahko odvzame vojaški osebi prostost in jo privede v uradne prostore vojaške policije, drugih enot slovenske vojske, drugega državnega organa ali na določeno mesto,
- skladno z Zopr, Zakonom o varnosti cestnega prometa (Ur.list RS, leto 1998) nadzira in ureja vojaški promet,
- druge naloge s področja dela v skladu s pooblastili vojaške policije (Direktiva za delovanje vojaške policije, 2001: 3,4),
- usposabljanju ter drugih nalogah iz območja pristojnosti uporabe pooblastil vojaške policije (Direktiva o delovanju vojaške policije, 2001:4).

Kot je razvidno je obseg nalog, ki jih opravlja vojaška policija Slovenske vojske v miru izredno obsežen. Pripadniki vojaške policije so dolžni, da službene in druge naloge opravljajo odgovorno, požrtvovalno in nepristransko, dajejo potrebno strokovno pomoč žrtvam kaznivih dejanj, dajejo potrebne podatke pristojnim organom, delujejo v skladu s pooblastili ter se proti vojaškim in drugim osebam obnašajo skladno s Pravili službe v SV.

Slika 2: Predpisana službena izkaznica pripadnika vojaške policije s pooblastili

ZNAČKA VP SV

Sprednja stran ovitka izkaznice

REPUBLICA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
SLOVENSKA VOJSKA

**VOJAŠKA
POLICIJA**

**SLUŽBENA
IZKAZNICA**

(ime in priimek)

(nazivni čin)

Datum izdaje: xx/xx/xxxx Štev.: 0000

lastnoročni podpis

Datum rojstva: **/**/****	Višina: ***	Teža: ***	Barva las: (navedba barve)	Barva oči: (navedba barve)	
Matična številka: *** ****	Krvna skupina in Rh faktor: (navedba krvne skupine in Rh faktorja)	Kategorija po ženevski konvenciji: (navedba kategorije po ženevski konvenciji)			

Identifikacijska kartica

“Imetnik te izkaznice je pooblaščen, da v primerih določenih z zakonom vojaško ali drugo osebo, ki se nahaja na vojaškem ali drugem območju, ki je posebnega pomena za obrambo legitimira, pridrži do prihoda policije, privede k pristojnemu organu, vstopi v vojaške objekte, se v njih zadrži in opravi preiskavo brez odredbe pristojnega organa, nosi in uporabi strelno orožje, kadar opravlja službo.”

Vojaška policija pa se lahko ob elementarnih in drugih nesrečah po ukazu načelnika GŠSV uporabi tudi za zavarovanje objektov ali za reševanje ljudi in premoženja. Pri izvajanju nalog nosijo pripadniki vojaške policije na uniformi predpisane oznake¹, ob tem pa se lahko tudi identificirajo s predpisano službeno izkaznico, na kateri so tudi izpisana najpomembnejša policijska pooblastila (Pravilnik o službenih izkaznicah na obrambnem področju, 2000, čl. 5).

4.5. NALOGE VOJAŠKE POLICIJE V VOJNI

V vojni vojaška policija opravlja predvsem naslednje naloge:

- Sodeluje z izvajalci mobilizacije, pri izvajanju varnostnih ukrepov v času mobilizacije,
- izvaja zavarovanje načrtov uporabe Slovenske vojske,
- v sodelovanje s civilno policijo zavaruje premike vojaških kolon na odrejenih relacijah,
- pred prihodom poveljstev, ustanov in štabov na tako imenovane rajone namestitve, le te ustrezno pregleda in zavaruje,
- pregleda zapuščene objekte in prostore, kjer so bila razporejena poveljstva, ustanove in štabi, s ciljem izvajanja protiobveščevalne zaščite, oziroma iskanja pozabljenih vojaških dokumentov, oborožitve in drugih materialnih sredstev,
- zavaruje poveljniška mesta, izvaja kurirsko službo ali spremstvo kurirjev, ki prenašajo pošto najvišje stopnje zaupnosti,
- izvaja boj proti diverzantsko terorističnim skupinam in posameznikom v zaledju, spremstvo in varovanje kolon vojaških vozil,
- izvaja kontrolo in nadzor nad upravičenostjo uporabe vojaških vozil, zagotavlja varen in nemoten potek promet vojaških vozil po predvidenih koridorjih gibanja. Ureja promet ter izvaja ukaze o prioritetah pretoka posameznih vojaških vozil in kolon med položaji v zaledju in položaji bojne razporeditve,
- preprečuje gibanje civilnim osebam v območjih položajev bojne razporeditve, jih usmerja z območij, kjer poteka bojevanje in izvaja v sodelovanju s policijo evakuacijo civilnega prebivalstva iz teh območij,
- izvaja varovanje vojaških misij in delegacij tujih armad, vojaških in civilnih mednarodnih organizacij in držav,

¹ Ob izvajanju nalog s področja prometa nosijo vojaški policisti bel pas in belo naramko s črno oznako "VP", pri izvajanju drugih nalog pa sta pas in naramka zelene barve.

- izvaja usmerjanje beguncev v zbirne centre. Ugotavlja morebitno prisotnost pripadnikov sovražne vojske, ki bi pod krinko beguncev poskušali priti na položaje bojne razporeditve naših enot,
- izvaja usmerjanje in varovanje vojaških ujetnikov v zbirnih centrih in zaporih v sodelovanju z Obveščevalno varnostno službo Ministrstva za obrambo.

4.6. VOJAŠKA POLICIJA NA MIROVNIH OPERACIJAH

Poleg bojevanja, se lahko vojaške enote uporablja še v druge namene, kot je recimo v Republiki Sloveniji sodelovanje pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah (Zakon o obrambi, 1994, člen 37) ali pa pri drugih vrstah aktivnosti, ki jih ne moremo uvrstiti v bojno delovanje, kot so odvrčanje od vojne, reševanje konfliktov, boj proti terorizmu, boj proti drogam, humanitarna pomoč, evakuacije, mirovne operacije, prikaz vojaške moči in druge (Joint Doctrine for Military Operations Other Than War, 1995).

Predvsem mirovne operacije so pogosta oblika angažiranja oboroženih sil, tudi vojaške policije, ki je predvidena med drugim v Ustanovni listini OZN, vendar posredno v določbi, ki pravi, da Varnostni svet lahko ustanovi pomožne organe, za katere se presodi, da so nujni za izvajanje njegovih funkcij (Ustanovna listina OZN, 1945, člen 29 v Grizold, 1999: 161).

Tako je v veljavi sedem mehanizmov uveljavljanja oziroma zagotavljanja miru in varnosti, od diplomatskih aktivnosti kot preventive, pa do pravih vojaških operacij z manjšo ali večjo uporabo ali prikazom sile, kot so recimo ohranjanje in vsiljevanje miru (UNMO Handbook, 1995: 4-6).

Eden bistvenih elementov operacij v podporo miru je nedvomno ustrezno uporabljena sila. Uporaba sile lahko kratkoročno zagotovi uspeh, istočasno pa dolgoročno povzroči premik mirovnega procesa nazaj. Ob vsaki, sploh pa neprimerni uporabi sile se situacija lahko zaostri, pogajanja prekinejo, očita se pristranskost mirovnim silam, v najslabšem primeru pa pride do večjih spopadov in žrtev. Po drugi strani pa prisotnost oziroma ustrezen prikaz sile lahko prepreči morebitne incidente in zagotovi nadaljnjo gradnjo mirovnega procesa (Peace Operations, 1994: 33-34).

Uporaba vojaške policije v mirovnih operacijah je že uveljavljena. Za razliko od bojnih enot, ki se prvenstveno urijo za boj in zmago v tem boju, se vojaška policija uri in tudi v miru deluje na področju varnostnih nalog. Za opravljanje vsakdanjega dela, zagotavljanja reda in miru, preprečevanja in preiskovanja kaznivih dejanj in prekrškov ter drugih nalog, se mora vojaška policija neprestano uriti v specifičnih postopkih. To urjenje je v veliki meri usmerjeno v reševanje ali umirjanje konfliktnih situacij, razumno ravnanje in zmerno uporabo sile ter druge veščine, vse v kontekstu upoštevanja že omenjenih načel delovanja.

Vojaška policija ima pri svojem vsakodnevnem delu, pa naj bo to spremstvo vojaškega konvoja ali patroliranje na vlaku, kontakte s civilnim prebivalstvom. Zaradi upoštevanja strogo omejenih pooblastil je potrebno neprestano urjenje in pridobivanje izkušenj, ter s tem lažjo presojo posamezne situacije in potrebnih sredstev za njeno rešitev (Peace Operations, 1994: 42).

Poleg naštetega pa vojaška policija predstavlja zaradi svoje usposobljenosti, mobilnosti, sposobnosti in prilagodljivosti ter ognjene moči tudi ne ravno zanemarljivo bojno silo, ki lahko v zelo kratkem času posreduje. To lahko nedvomno vpliva na varnostno situacijo v smislu zavarovanja svojih in prijateljskih enot, članov nevladnih organizacij, civilistov itd. (Peace Operations, 1994: 38).

Vojaška policija v mirovnih operacijah tudi sodeluje pri izmenjavi vojnih ujetnikov in vzdržuje povezavo s policijskimi silami strani, med katerimi je konflikt nastal. Vsekakor so enote vojaške policije zaradi načina usposabljanja, svoje sestave in vsakdanjega dela v miru zelo primerne za udeležbo v mirovnih operacijah (Joint Tactics, Techniques, and Procedures for Peacekeeping Operations, 1994: VII-13).

4.7. OBMOČJE PRISTOJNOSTI VOJAŠKE POLICIJE V SV

Vojaška policija lahko pravice in pooblastila uporablja le:

- V objektih in okoliših, ki so posebnega pomena za obrambo,
- na območju tabora, če je enota ali zavod izven vojašnice,
- zoper vojaške osebe,
- vojaška policija lahko ugotavlja istovetnost osebe, ki nosi uniformo ali dele uniforme

Slovenske vojske na katerih je oznaka pripadnosti SV, ne glede na to, kje se ta oseba nahaja, oziroma istovetnost voznika in potnikov, če uporabljajo vozilo z oznakami Slovenske vojske (Zakon o obrambi, 1994, člen 67).

Iz tega sledi tudi določba, ki nalaga vojaški policiji, da v primeru, če v svojem območju odgovornosti pri kaznivem dejanju ali nepooblaščenem zadrževanju zaloti civilno osebo, le to pridrži do prihoda Policije in pri tem uporabi le najnujnejše ukrepe in prisilna sredstva (Zakon o obrambi, 1994, člen 68).

Prav tako pa velja, da mora policija o osebi, ki se je ob prijetju oziroma pridržanju identificirala kot vojaška oseba in se na to tudi sklicuje, nemudoma obvestiti vojaško policijo, katera prevzame postopek.

5. POLICIJSKA POOBLASTILA

Kot sem že uvodoma omenil ima vojaška policija pri izvajanju svojih del in nalog določena zakonska pooblastila za izvajanje teh nalog. Pooblastila pa hkrati pomenijo tudi dolžnost policije, da varuje tako imenovane dobrine kot so varnost, red in ohranjanje miru. Kot civilno policijska, mora tudi vojaško policijska dejavnost temeljiti na ustrezni pravni podlagi, katera bo obdelana v posebnem poglavju. Poseben problem pri varovanju pravnih dobrin, predstavljajo hitre družbene in tehnične spremembe, saj zakonodajni proces, ki je počasen pogosto zaostaja za dejanskim družbenim in tehničnim razvojem.

5.1. POJEM POLICIJSKA POOBLASTILA

Vsaka družba, (tudi vojaški del družbe) potrebuje za svoje funkcioniranje organizirano službo, ki jo varuje. Ena izmed teh služb je v okviru vojaškega sistema tudi vojaška policija, ki je prisotna v vseh vojaških sistemih v svetu. Skupna značilnost vseh pa je, da je tem službam dan monopol fizičnega priseljevanja, kar pomeni, da jim je dana uporaba fizične sile, seveda v primerih in na način, ki ga dovoljuje zakon in drugi podzakonski predpisi.

Ko govorimo o policijskih pooblastilih, gre na eni strani za posebne pravice, hkrati pa tudi za dolžnost uporabe policijskih pooblastil, saj policist ne more sam odločiti o tem, ali o te pravice uporabil ali ne, saj mu zakonodajalec nalaga, da jih mora uporabiti. Posebne pravice in dolžnosti so torej policijska pooblastila. Policist se je pri izvajanju pooblastil dolžan ravnati v skladu z ustavo in zakoni, poseben poudarek pa je dan na spoštovanju in varovanju ustavnih določb o človekovih pravicah in temeljnih svoboščin.

Policijska pooblastila so torej z zakonom določeni ukrepi, ki policistom omogočajo opravljanje njihovih nalog. Policist, ki ne upošteva v katerih primerih in na kakšen način sme uporabiti pooblastila, lahko prekorači svoja pooblastila. Posledice prekoračitve in nepoznavanja pooblastil so naslednje:

- Kazenska odgovornost,
- disciplinska odgovornost,
- odškodninski zahtevki in
- zasebna tožba.

5.2. ZAKONSKA PODLAGA ZA IZVAJANJE POOBLASTIL

Osnovne naloge vojaške policije, območje pristojnosti, pravice in pooblastila so točno opredeljeni z Zakonom o obrambi. Neposredno pa se na delo vojaške policije nanaša še cela vrsta drugih zakonov in aktov, od katerih naj omenim samo nekatere pomembnejše:

- Zakon o vojaški dolžnosti (UL RS, št. 18/91),
- Pravila službe v Slovenski vojski (UL RS, št. 49/96),
- Odlok o varnostnem organu Ministrstva za obrambo in vojaški policiji (UL RS, št. 49/92),
- Zakon o policiji (UL RS, št. 49/98),
- Pravilnik o policijskih pooblastilih (UL RS, št. 51/00),
- Odredba o določitvi objektov in okolišev objektov, ki so posebnega pomena za obrambo in ukrepov za njihovo varovanje (UL RS, št. 14/92),
- Odlok o varnostnih ukrepih na obrambnem področju (UL RS, št. 49/92),
- Zakon o kazenskem postopku (UL RS, št. 63/94),
- Kazenski zakonik R. Slovenije (UL RS, št. 63/94),
- Zakon o obrambi (Ur. list RS, št. 82/94),
- Zakon o prekrških (Ur. list RS, št. 25/83),
- Navodilo o uporabi prisilnih sredstev (Ur. list RS, št. 25/81),
- Praktični postopek – uporaba policijskih pooblastil (MNZ, Ljubljana 1997),
- Zakon o varnosti cestnega prometa (UR RS, št. 30/98) in
- drugih zakonskih predpisih.

Vojaški policisti se zaradi širine svojega dela naslanjajo še na mnoge druge splošne akte in interne predpise ter konkretna navodila. Kot bom v nadaljevanju razložil se veliko segmentov dela vojaške policije veže tudi na zakonodajo in predpise policije, saj so si pristojnosti, pravice in pooblastila obeh organov v mnogih primerih zelo podobne ali skoraj identične.

Pooblastila, ki jih ima in izvaja vojaška policija posegajo v pravice in osebne svoboščine posameznika ter s tem v človekove pravice in temeljne svoboščine, katere so zapisane v Ustavi Republike Slovenije, zato so Zakon in vsi ostali podzakonski predpisi še posebej precizni, ko opredeljujejo in predpisujejo način izvajanja teh pooblastil. Ko govorimo o pravni regulaciji policijskih pooblastil, je potrebno razlikovati med policijskimi pooblastili v

širšem in ožjem smislu. Policijska pooblastila v širšem smislu so vsa zakonska pooblastila, da policija sme oziroma mora delovati na določenih področjih družbenega življenja.

S policijskimi pooblastili v ožjem smislu pa so mišljena konkretna vojaško policijska pooblastila, ki so opredeljena v Zakonu o obrambi.

Poleg delokroga policije, pa je predpisan tudi način izvajanja teh pooblastil, ki omogoča varen in zakonit postopek pri izvajanju teh nalog.

5.3. SPECIFIČNOST POOBLASTIL VOJAŠKE POLICIJE

Naloge, pravice in pooblastila, območje pristojnosti ter ukrepanje vojaške policije v postopkih s civilnimi osebami na vojaškem območju opredeljuje Zakon o obrambi (Zobr) v poglavju o vojaški policiji in sicer v 65., 66., 67. in 68. členu.

Zakon v 65. Členu opredeljuje naloge vojaške policije, v katerem pravi, da:

- Vojaška policija skrbi za vojaški red in disciplino, varnost vojaškega prometa in opravlja določena opravila v zvezi s preprečevanjem in odkrivanjem kaznivih dejanj v vojski, varovanjem objektov in okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo,
- vojaška policija skrbi tudi za varovanje poveljstev in enot ter varnost vrhovnega poveljnika v vojnem stanju, oziroma kadar se nahaja v vojaških poveljstvih, enotah ali zavodih, oziroma objektih in njihovih okoliših, ki so posebnega pomena za obrambo,
- organizacija vojaške policije se določa s formacijo,
- poveljniki enot vojaške policije so podrejeni in odgovorni za svoje delo poveljnikom poveljstev ali enot, pri katerih se organizira vojaška policija v skladu s prejšnjim odstavkom.

V tem členu zakon opredeljuje splošne naloge, ki jih izvaja vojaška policija. Kot sem že omenil, pa vojaška policija za izvajanje nalog, ki so razvidne iz 65. člena Zobr, potrebuje določene pravice in pooblastila, ki pa so razvidna iz 66. Člena Zobr, v katerem zakon opredeljuje pravice in pooblastila vojaške policije:

Vojaška policija ima pod pogoji, ki so predpisani za policijo, pravico in pooblastila da:

- Opozarja ter daje navodila,
- legitimira, napoti, vabi, privede, omeji gibanje ali odvzame prostost,

- opravlja osebne preglede in preiskave, preglede prevoznih sredstev, prtljage ter objektov in njihovih okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo,
- zaseže predmete,
- uporablja prisilna sredstva, razen vodnega curka, konjenice in lesene palice,
- ureja in nadzoruje vojaški promet,
- zbira obvestila, od oseb zahteva podatke in ugotavlja istovetnost oseb in predmetov.
- vojaška policija lahko pridrži vojaško osebo, ki pod vplivom alkohola ali drugih omamnih sredstev moti javni red in mir ali vojaško disciplino do iztreznitve, vendar ne dalj kot 24 ur,
- pripadniki vojaške policije vojne sestave imajo pravice in pooblastila vojaške policije le, kadar opravljajo vojaško službo.

Že iz prvega odstavka tega člena zakona je razvidno, da je vojaška policija pri izvajanju pravic in pooblastil vezana tudi na Zakon o policiji, predvsem pri pogojih, ki morajo biti izpolnjeni, da lahko izvaja zakonsko dana pooblastila. Vojaška policija lahko uporablja določena prisilna sredstva (5. točka 1. odstavka 66. člena Zobr), ki so navedena v Zakonu o policiji in sicer v 50. členu omenjenega zakona, z izjemo že omenjenega vodnega curka, konjenice in lesene palice.

Prisilna sredstva, ki jih sme uporabiti vojaška policija so naslednja:

- Sredstva za vklepanje in vezanje,
- plinski razpršilec,
- fizično silo,
- posebna motorna vozila,
- službenega psa,
- sredstva za prisilno ustavljanje motornih vozil in
- strelno orožje.

5.4. PRAVICE VOJAŠKE POLICIJE SV

Vojaški policisti pri opravljanju nalog z izvajanjem svojih pooblastil lahko v določenih primerih posegajo v človekove pravice in temeljne svoboščine. Primeri, v katerih se ta pooblastila lahko uporabijo, sama pooblastila in način izvajanja le-teh so podrobno

predpisani.

Pravice in pooblastila, ki jih ima vojaški policist stalne sestave (poklicni pripadnik Slovenske vojske) niso omejena, torej veljajo 24 ur, in ne samo za čas izvajanja njegove službe. Velja pa omejitev za pripadnike vojaške policije vojne sestave, v katero so vključeni:

- Vojaški obvezniki na služenju vojaškega roka in
- pripadniki rezervne sestave, ki so razporejeni v vojno sestave vojske.

Zakon o obrambi v nadaljevanju omejuje vojaško policijo pri izvajanju pravic in pooblastil v 67. Členu, ki opredeljuje območje pristojnosti in pravi:

- Pravice in pooblastila iz prejšnjega člena vojaška policija uporablja le:
 - v objektih in okoliših, ki so posebnega pomena za obrambo,
 - na območju tabora, če je enota ali zavod izven vojašnice,
 - zoper vojaške osebe .
- Vojaška policija lahko uporablja vozila s prednostjo.
- Pri urejanju vojaškega prometa v javnem prometu svoje delo usklajuje s policijo.
- Vojaška policija lahko ugotavlja istovetnost osebe, ki nosi uniformo ali dele uniforme. Slovenske vojske, ne glede na to kje se taka oseba nahaja, oziroma istovetnost voznika in potnikov, če uporabljajo vozilo z oznakami Slovenske vojske.

V 68. Členu Zakona je opredeljeno ukrepanje vojaške policije v primerih, ko ima le ta opravka s civilnimi osebami, ki se nahajajo na vojaškem območju, in pravi:

- Če vojaška policija v objektu ali okolišu, ki je posebnega pomena za obrambo, oziroma na območju tabora pri kaznivem dejanju ali nepooblaščenem zadrževanju zaloti civilno osebo, o tem obvesti policijo. Zoper tako osebo vojaška policija lahko uporabi le najnujnejše ukrepe in prisilna sredstva, da jo pridrži do prihoda policije, oziroma uspešno odvrne napad na moštvo, osebe ali objekte in premoženje, ki jih varuje.

Iz določbe je razvidno, da vojaška policija ni pristojna za obravnavo kaznivih dejanj, ki jih na vojaškem območju zagrešijo civilne osebe, tako osebo v nadaljnji postopek prevzame civilna policija, ki je v tem primeru tudi pristojna za podajo kazenske ovadbe zoper osumljenca kaznivega dejanja.

6. RAZČLENITEV POOBLASTIL VOJAŠKE POLICIJE

Pooblastila, ki jih ima pri svojem delu vojaška policija, navaja Zakon o obrambi, medtem ko način izvajanja teh pooblastil, tako kot za civilno policijo tudi za vojaško policijo predpisuje Pravilnik o policijskih pooblastilih. Pravilnik o policijskih pooblastilih torej razčlenjuje in opredeljuje način izvajanja posameznih pooblastil, ki so določena v Zakonu o obrambi in pa drugih zakonih, ki opredeljujejo istovrstna pooblastila.

V tem poglavju so opisane in podrobneje opredeljene posamezne pravice in pooblastila, ki jih ima vojaška policija pri svojem delu.

6.1. OPOZORILO, NAVODILO

6.1.1. Pojem opozorila

Opozorilo je ukrep, s katerim se najmanj posega v pravice in svoboščine posameznika. Pri opozarjanju gre dejansko za obliko dajanja pomoči, saj gre za ukrep, ki za tistega ki ga policist opozarja nima nikakršnih škodljivih posledic, razen te, da se mora tisti, ki ga policist opozarja ustaviti in ga poslušati. Sestavni del opozorila je lahko tudi navodilo, ki pa ne predstavlja prepovedi nekega ravnanja temveč le napotek, kako naj posameznik ravna. Opozorilo prvenstveno izhaja iz dolžnosti policije, da pomaga ljudem. Opozorila morajo biti jasna in kratka ter izražena tako, da so razumljiva, torej da tisti, ki ga opozarjamo ve o čem policist govori in na kaj ga opozarja.

6.1.2. Načini opozarjanja

Konkretnije opredeljuje načine opozarjanja Pravilnik o policijskih pooblastilih, ki pravi da policisti opozarjajo ustno, pisno ali s primernimi sredstvi, lahko tudi preko javnih medijev. Največkrat gre za ustno opozarjanje, medtem ko so drugi načini opozarjanja manj pogosti in predvsem namenjeni večjemu številu ljudi in pa dostikrat bolj splošne narave. Kot primerna sredstva, ki jih navaja omenjeni pravilnik so najpogosteje uporabljena svetlobna sredstva, stop loparji, rotacijske luči na vozilih, idr. Pri opozorilu policist ne grozi z ukrepom, ki bi ga uporabil v primeru da, oseba, ki jo opozarja, ne bi upoštevala danega opozorila.

6.1.3. Kdaj in koga opozarja vojaška policija

Policisti opozarjajo na okoliščine in ravnanja, kateri:

- Ogrožajo življenja ljudi,
- ogrožajo osebno varnost ali premoženje ljudi in
- predstavljajo splošno nevarnost.

15. člen Pravilnika o policijskih pooblastilih nalaga policistu, kdaj mora uporabiti dano pooblastilo opozarjanja. Takšna opozorila daje policija vsakodnevno pri izvajanju dela na terenu. Pri tem gre predvsem za opozarjanje na vsakodnevne nevarnosti.

Policisti morajo opozoriti osebe, ki kažejo namen, da bodo kršile ali ogrožale:

- Javni red,
- varnost cestnega prometa,
- svoje življenje ali življenje in osebno varnost koga drugega,
- premoženje,
- ali pa storile ali povzročile drugo dejanje, ki ima znake prekrška ali kaznivega dejanja.

V tej kategoriji gre predvsem za izražen namen, da bo neka oseba s storitvijo ali opustitvijo storila prekršek ali kaznivo dejanje. Tudi v teh primerih še ni prišlo do posledic, vendar pa je očitno, da lahko pride do ogrožanja ali kršitve, zato policist tako osebo opozori na to. Namen teh opozoril je predvsem v preprečevanju kršitev in posledic, ki bi zaradi tega nastale. Policist opozarja tudi takrat, ko gre za dejanje, ki sicer že predstavlja vse znake prekrška, vendar gre pri tem za manjši prekršek in pa za majhne posledice, nastale s tem prekrškom.

Policija opozarja:

- Osebe,
- državne organe,
- gospodarske družbe,
- organe,
- organizacije in
- samoupravne lokalne skupnosti.

V primerih opozarjanja državnih organov, gospodarskih družb, organov, organizacij in samoupravnih lokalnih skupnosti policisti opozarjajo odgovorno osebo ali pa zaposleno

osebo, ki je v tistem trenutku prisotna na delu.

6.2. UKAZ

6.2.1. Pojem ukaz

S pojmom ukaz imamo opravka tudi v vsakdanjem življenju, ko starši ukazujejo svojim otrokom, žene svojim možem, šefi delavcem in podobno. Policisti pa pri svojem delu opravljajo predvsem naloge policijskega varstva, zato s svojim ravnanjem posredno in neposredno delujejo na ljudi. Zato so v določenih primerih tudi pooblaščen, da dajejo ukaze določenim subjektom.

Ukaze lahko daje policist, samo kadar je za to pooblaščen z zakonom oziroma, ko mu to dovoljuje zakon. Ukaz se izdaja le za ukrepe in aktivnosti, od katerih je odvisno uspešno opravljanje nalog vojaške policije in pa za toliko časa, kolikor je potrebno, da se taka naloga uspešno opravi. Iz tega je razvidno da je ukaz časovno omejen, se pravi, ko prenehajo razlogi zaradi katerih je bil dan ukaz, se z njim preneha. Z ukazom dajejo policisti navodila in zahteve za ukrepe in dejavnosti, ki jih mora kdo storiti ali opustiti, da bi se:

- Zavarovalo življenje ljudi,
- varovalo pred uničenjem, poškodovanjem, tatvino in drugimi oblikami škodljivega ravnanja,
- zagotovila varnost prometa,
- preprečili neredi, nemiri in druge podobne kršitve javnega reda in miru,
- odvrnile škodljive posledice naravnih in drugih nesreč, skladno z odločitvami organov pristojnih za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Ukaz vsebuje prepoved ali zapoved, čemur sledi grožnja, kaj bo storjeno, če ukaz ne bo izvršen. Obvezni sestavini danega ukrepa policista, da lahko govorimo o ukazu sta torej:

- Kaj mora kdo storiti ali opustiti,
- kateri ukrepi bodo uporabljeni zoper tistega, ki se ne bo ravnal po ukazu.

Najpogosteje se ukaz izdaja neposredno in ustno, po potrebi pa tudi pisno ali preko javnih občil. Za izdajanje ukazov pisno ali pa preko sredstev javnega obveščanja se srečujemo

predvsem takrat, ko gre za ukazovanje večjemu številu ljudi.

V primeru, da se oseba, kateri je policist ukazal izvajanje ali opustitev določenih ukrepov ali dejavnosti iz neupravičenih razlogov ne ravna po policistovem ukazu in zaradi tega ni mogoče drugače izpeljati zakonite naloge, sme policist zoper tako osebo uporabiti prisilna sredstva, o katerih bom govoril v nadaljevanju tega poglavja. Za izdajo ukaza morajo obstajati zakoniti in dejanski pogoji.

6.2.2. Kdaj in komu se dajejo ukazi

Zakon (Zakon o policiji, 2. odstavek 34. člena) opredeljuje, da z ukazom policisti dajejo posameznikom, državnim organom, gospodarskim družbam, samostojnim podjetnikom posameznikom, organom, organizacijam in skupnostim navodila in zahteve za ukrepe in dejavnosti, ki jih mora kdo storiti ali opustiti, da bi se zavarovalo življenje ljudi, varovati premoženje pred uničenjem, poškodovanjem, tatvino in drugimi oblikami škodljivega ravnanja, zagotovila varnost prometa, preprečili neredi, nemiri in druge podobne kršitve javnega reda ali odvrnile škodljive posledice naravnih in drugih nesreč, v skladu z odločitvami organov, pristojnih za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Če pogoje za izdajo ukaza razčlenimo, lahko govorimo o štirih primerih, ko policist ukazuje:

Kadar je potrebno zavarovati življenje ljudi in premoženja pred uničenjem, poškodovanjem, tatvino in drugimi oblikami škodljivega ravnanja

Takšne okoliščine so razmeroma pogoste, saj je primerov ogrožanja ljudi in premoženja veliko. Vojaški policist npr. ukaže vojaški osebi, ki z nožem skuša nekoga poškodovati, naj takoj prekine napad in odvrže nož ali pa osebi, ki z razpršilcem piše grafite po zidovih ukaže naj preneha s to dejavnostjo. Vsakemu takemu ukazu obvezno sledi tudi grožnja, kaj bo storjeno, če oseba ne bo upoštevala ukaza kot npr. »prenehajte napadati in odvrzite nož, sicer bomo uporabili fizično silo«.

Kadar je potrebno zagotoviti varnost prometa

Pri nadzoru prometa je specifično, da se ukazi dajejo večinoma z znaki, ki so predpisani s pravilnikom (Pravilnik o znakih, ki jih policisti dajejo udeležencem v prometu). Tako vojaški,

ki usmerja promet, daje voznikom ukaze s kretjnami rok, piščalko in podobno. Prav tako loparček »stop« pomeni za udeleženca v prometu naj ustavi svoje vozilo in počaka na nadaljnja navodila policista.

Kadar je potrebno preprečiti nered, nemire in druge podobne kršitve javnega reda

Najznačilnejši so primeri policijske intervencije v pretepu. Prvo dejanje, ki ga stori policist je, da ukaže udeležencem v pretepu, naj s pretepom prenehajo, sicer bo uporabljena fizična sila. Če osebe udeležene v pretepu ukaza ne upoštevajo, policija izvrši izrečeno grožnjo.

Kadar je potrebno odvrniti škodljive posledice naravnih in drugih nesreč

Škodljive posledice nastanejo ob naravnih in drugih nesrečah, kot so povodenj, požari, potresi, epidemije, eksplozije in zelo hude prometne nezgode in podobno. V takih primerih policija ukaže ljudem, da nihče ne sme v bližino ogroženega območja.

Vojaška policija daje ukaze:

- Posameznikom,
- državnim organom,
- gospodarskim družbam,
- samostojnim podjetnikom posameznikom,
- organom,
- organizacijam in
- skupinam oziroma skupnostim.

Policisti torej lahko dajejo ukaze fizičnim osebam (posameznikom) in pa pravnim osebam (organom, organizacijam in skupnostim). Medtem, ko je pri fizični osebi popolnoma jasno, komu dati ukaz, saj je fizična oseba individualizirana, se ta problem pojavi pri pravnih osebah. To so namreč umetne tvorbe, sestavljene iz večjega števila fizičnih oseb. Policist ne daje ukaza vsem članom pravne osebe, pač pa samo določenim. Te ukaze daje odgovorni osebi, če pa ta oseba, v trenutku ko je potrebno izdati ukaz ni prisotna, potem se daje ukaz zaposleni osebi, ki je v tistem času prisotna.

6.2.3. Način dajanja ukaza

Ukazi se dajejo praviloma neposredno in ustno, po potrebi pa tudi pisno ali preko javnih občil. Biti morajo jasni, kratki, jedrnat in z nekoliko povišanim tonom, se pravi dani na tak način, da ne dopuščajo nobenega dvoumja.

6.2.4. Razlike med opozorilom in ukazom

Pooblastila opozorila in ukaza ne moremo enačiti, saj so že pogoji, kdaj policist lahko uporabi eno in drugo pooblastilo različni. Ukaz je hujše in represivnejše pooblastilo, kot opozorilo. Med danima pooblastiloma so tri bistvene razlike:

- Policist lahko izreče opozorilo za vsako negativno dejanje ali opustitev, torej tudi za tisto za katero ni posebej pooblaščen, da ukrepa, medtem ko mora biti za ukaz posebej določena podlaga v zakonu. V primeru, da policist za izdajo ukaza ni pooblaščen z zakonom, ne sme ukazovati, lahko pa opozarja.
- Opozorilo ne vsebuje ukrepa policista, v primeru da ga opozorjeni ne bo upošteval, medtem ko je obvezna sestavina ukaza tudi grožnja z ukrepom, če ukaz ne bo upoštevan. Se pravi, da pri opozorilu policist ne grozi s prisilo, pri ukazu pa je to potrebno.
- Opozorilo se razlikuje od ukaza tudi po tonu in vsebini. Ukaz je praviloma kratek, daje se s povišanim, ostrejšim tonom, medtem ko se opozorilo daje z milejšim tonom, pri čemer se opozorjenemu ponavadi razloži, kakšne negativne posledice bi lahko imele njegovo dejanje ali ravnanje, na katerega ga opozarjamo.

6.3. UGOTAVLJANJE IDENTITETE IN IDENTIFIKACIJSKI POSTOPEK

6.3.1. Pojem in zakonska osnova

Ugotavljanje identitete je uradno dejanje, saj ga lahko opravljajo samo uradne osebe, za katere je zakonodajalec posebej predpisal, da lahko izvajajo to pooblastilo. Medtem, ko Zakon o obrambi v 66. Členu, kjer navaja pravice in pooblastila vojaške policije še vedno govori o legitimiranju, pa Zakon o policiji in s tem tudi Pravilnik o policijskih pooblastilih govori o ugotavljanju identitete. Menim, da gre kljub temu za istovrstno pooblastilo, le da je legitimiranje ožji pojem, saj vojaškemu policistu dopušča le to, da ugotavlja identiteto osebe s

pomočjo njene legitimacije – osebne dokumenta ali pa s pomočjo službene izkaznice.

6.3.2. Razlogi za ugotavljanje identitete

Pri opravljanju identitete lahko vojaška policija ugotavlja identiteto:

- Osebe, ki s svojim obnašanjem, videzom ali zadrževanjem na določenem kraju ali ob določenem času zbuja sum, da bo izvršila, izvršuje ali je že izvršila prekršek ali kaznivo dejanje,
- osebe, ki jo morajo prijetei,
- na upravičeno zahtevo uradnih oseb državnih organov in subjektov z javnimi pooblastili in
- na upravičeno zahtevo drugih pooblaščenih oseb.

Kot je razvidno že iz prve alineje, je za ugotavljanje identitete osebe zadosten že sum, da bo oseba izvršila dejanje, ki ima znake prekrška ali kaznivega dejanja. Pri tem gre pogosto za primere, ko policisti zalotijo osebo na kraju, kjer je bilo v zadnjem času storjenih več kaznivih dejanj, zlasti če gre za osebo, ki se tako imenovano sumljivo obnaša, okoliščine pa kažejo na to, da je tako osebo potrebno legitimirati.

Storilce prekrškov in kaznivih dejanj policija legitimira vedno, tudi če gre za njim znano osebo, z namenom da zapiše podatke o njej.

Policist opravi legitimiranje tudi če pri odvzemu prostosti ali privedbi ni prepričana, da gre za osebo, ki jo je potrebno privedi.

O upravičenosti za ugotavljanje identitete na zahtevo uradnih oseb državnih organov in subjektov z javnimi pooblastili, odloča vojaški policist. Če gre za ugotavljanje identitete na zahtevo drugih oseb, mora oseba ki zahteva podatke od določene osebe, posredovati pisno zaprosilo, iz katerega je razvidno, da je uveljavljanje njenih pravic odvisno od ugotavljanja identitete določene osebe, se pravi od pridobitve njenih podatkov.

Vojaška policija izvaja postopke legitimiranja tudi na ukaz njenih predstojnikov v primerih, ko gre za opravljanje različnih zavarovanj, varnostnih akcij, kontroli vstopa v vojašnice in

drugih tehničnih opravil, se pravi tam kjer je potrebno ugotoviti identiteto ljudi, ki se nahajajo na določenem kraju. Te naloge se opravljajo praviloma z ukazom nadrejenega.

6.3.3. Postopek ugotavljanja identitete

Postopek ugotavljanja identitete predpisuje Pravilnik o policijskih pooblastilih, ki pravi da policist ugotavlja identiteto osebe tako, da od osebe zahteva, da mu pokaže in izroči na vpogled osebno izkaznico ali drugo veljavno javno listino, opremljeno s fotografijo, ki jo je izdal organ, na podlagi katere lahko ugotovi njeno identiteto. Zakon o osebni izkaznici (Ur. list RS, št. 75/97) v prvem odstavku 3. člena predpisuje, da mora oseba dati na vpogled osebno izkaznico na zahtevo uradne osebe, ki je za to pooblaščen po zakonu. V primeru da v veljavni javni listini, s katero oseba dokazuje svojo identiteto, niso navedeni rojstni podatki ali kraj stalnega prebivališča, sme policist od take osebe zahtevati navedbo teh podatkov. Policist, ki ugotavlja identiteto osebe je dolžan obrazložiti osebi ki jo legitimira, razloge za ugotavljanje identitete. Postopki ugotavljanja identitete so zaradi varnosti in poenotenja postopkov opisani v Pravilniku o poenotenju policijskih postopkov.

6.4 .VARNOSTNI PREGLED

6.4.1. Opredelitev pojma in zakonska podlaga

Čeprav Zakon o obrambi ne uzakonja posebej varnostnega pregleda, mora policist pri opravljanju nalog določenih z zakonom, v primerih ko obstaja verjetnost napada ali samopoškodovanja s strani določene osebe opraviti varnostni pregled. Naloge pri katerih policist izvaja varnostni pregled, pa opredeljuje Zakon o policiji, ki že sam po sebi narekuje razloge za izvedbo. Ti so predvsem varnostne narave. Gre torej za tako imenovani površinski pregled, pri katerem je bistvena lastna varnost policista in pa varnost osebe s katero ima postopek. Čeprav policist za varnostni pregled ne potrebuje posebne odredbe pristojnega organa, pa zakon ravno zaradi občutljivosti postopka konkretnije predpisuje razloge za uporabo tega pooblastila.

6.4.2. Razlogi za uporabo varnostnega pregleda

Varnostni pregled lahko opravi policist pri opravljanju katerekoli naloge, za katero je pooblaščen z zakonom. Policist bo torej pri opravljanju zakonsko določenih nalog opravil varnostni pregled:

- Zaradi lastne varnosti: da ugotovi ali ima oseba, ki jo pregleduje pri sebi orodje ali orožje, s katerim bi lahko napadla policista (strelno orožje, nož, ipd.).
- Zaradi varnosti osebe, s katero ima policist postopek, da ugotovi ali ima oseba, ki jo pregleduje pri sebi predmete s katerimi bi se lahko sama poškodovala (tablete, ostri predmeti, ipd.).

6.4.3. Način izvedbe varnostnega pregleda

Način izvedbe varnostnega pregleda predpisuje Pravilnik o policijskih pooblastilih, podrobneje pa samo tehniko varnostnega pregleda opisuje priročnik Praktični postopek – uporaba policijskih pooblastil.

Varnostni pregled osebe se opravi tako, da policist z rokami pretipa površino oblačil pregledane osebe. Varnostni pregled pa ne opravlja samo na osebi, lahko opravi tudi varnostni pregled stvari in prevoznega sredstva, ki so v neposredni bližini in pod nadzorom osebe, katero varnostno pregleduje. Pri tem ni potrebno, da gre za njegovo osebno lastnino, dovolj je že dejstvo, da je stvari ali pa prevozno sredstvo uporabljala oseba, ki jo policist pregleduje.

Glede na intenzivnost samega pregleda in na varnostne razloge za izvedbo danega pooblastila, zakonodajalec dopušča možnost, da varnostni pregled opravi tudi policist, ki ni istega spola kot pa pregledana oseba v primeru, ko varnostnega pregleda ni mogoče odložiti.

6.5. OSEBNA PREISKAVA

6.5.1. Pojem in zakonska osnova za izvedbo osebne preiskave

Osebna preiskava je preiskovalno opravilo, katerega lahko opravi policist, če je verjetno, da se bodo pri preiskavi določene osebe našli sledovi ali predmeti, ki so pomembni za kazenski postopek ali za postopek o prekršku. Gre dejansko za pregled oblačil in zunanjih delov telesa. Osebna preiskava ima določeno procesno vrednost v nadaljnjem kazenskem postopku ali v postopku o prekršku, saj predmeti ali sledovi najdeni pri osebni preiskavi, seveda če je bila ta opravljena na zakonit način veljajo kot dokazi v omenjenih postopkih. Prav zaradi tega so zakonska določila za opravljanje osebne preiskave jasna in točno določna. Razloge in način opravljanja osebne preiskave navajata Zakon o kazenskem postopku in Zakon o prekrških.

6.5.2. Razlogi za osebno preiskavo

Osebna preiskava se praviloma opravlja na podlagi obrazložene pisne odredbe sodišča, v izjemnih primerih se lahko opravlja tudi brez odredbe, vendar samo v predkazenskem postopku, ko pa se opravlja v postopku o prekršku, pa zakonodajalec osebne preiskave brez odredbe sodišča ne dovoljuje. V nadaljevanju bom govoril o osebni preiskavi na podlagi pisne odredbe in brez pisne odredbe.

6.5.3. Osebna preiskava na podlagi pisne odredbe

Zakon o kazenskem postopku in Zakon o prekrških navajata, kdaj se sme opraviti osebna preiskava. Osebna preiskava se sme opraviti, če je verjetno:

- Da se bodo pri preiskavi našli sledovi ali predmeti, ki so pomembni za kazenski postopek,
- da se bodo pri posameznih osebah, ki so obravnavane zaradi hujšega prekrška našli predmeti ali odkrili sledovi, ki bi bili lahko pomembni za postopek o prekršku.

Pri osebni preiskavi torej iščemo materialne dokaze, s katerimi je bil storjen ali so bili uporabljeni za storitev prekrška ali kaznivega dejanja ali pa so bili pridobljeni s prekrškom ali kaznivim dejanjem. Pri tem mora obstojati določena verjetnost, lahko bi rekli tudi prepričanje, da gre za take materialne dokaze, ki utegnejo biti pomembni v nadaljnjih postopkih. Zakon o prekrških veže pogoje za osebno preiskavo na hujše prekrške, pristojnost odločanja v teh primerih pa ima pristojno sodišče, oziroma njegovi pristojni organi, kateri izda pisno odločbo za izvedbo osebne preiskave.

6.5.4. Osebna preiskava brez pisne odredbe

Osebna preiskava brez pisne odredbe se sme opraviti samo v pred kazenskem postopku, ne pa v postopku o prekršku. Po Zakonu o kazenskem postopku lahko policist opravlja osebno preiskavo brez odredbe v dveh primerih:

- Ko izvršujejo sklep o privedbi,
- ko komu vzamejo prostost.

Pri tem pa mora biti podan sum, da ima preiskana oseba pri sebi orožje za napad ali sum, da bo odvrгла, skrila ali uničila predmete, ki ji jih je potrebno vzeti kot dokazilo v kazenskem

postopku. V primerih, ko policisti opravljajo osebno preiskavo brez odredbe, morajo po končani preiskavi takoj podati poročilo preiskovalnemu sodniku ali pa pristojnemu državnemu tožilcu, če postopek zoper tako osebo še ne teče.

6.5.5. Način izvedbe osebne preiskave

Postopek osebne preiskave je predpisan v 215.členu Zakona o kazenskem postopku:

- Vročitev odredbe o osebni preiskavi ali pa ustna seznanitev o osebni preiskavi, če se opravlja brez odredbe,
- seznanitev s pravico do odvetnika, ki je lahko navzoč pri preiskavi (te dolžnosti pa policist nima, če opravlja osebno preiskavo brez odredbe ali v postopku o prekršku),
- poziv za prostovoljno izročitev predmetov,
- prisotnost dveh polnoletnih prič,
- izdelava zapisnika o osebni preiskavi,
- podaja poročila državnemu tožilcu ali preiskovalnemu sodniku, če je bila opravljena osebna preiskava brez odredbe.

Osebna preiskava se lahko v pred kazenskem postopku vrši tudi brez poprejšnje vročitve odredbe in poziva za izročitev stvari, če se pričakuje oborožen odpor ali, če je potrebno, da se preiskava opravi takoj in nepričakovano, ali če se opravi preiskava v javnih prostorih. V postopku o prekršku pa se vrši osebna preiskava brez poziva za izročitev stvari v primeru, da bi bilo nevarno odlašati ali če se vrši v javnih prostorih. Osebno preiskavo lahko opravlja oseba, ki je istega spola, kot preiskovanec, hkrati pa mora biti pooblaščen za opravljanje takih dejanj (pooblaščen uradna oseba). Zakon o prekrških ne zahteva prisotnosti dveh polnoletnih prič pri izvajanju osebne preiskave, je pa ta vsekakor priporočljiva tudi v postopku o prekršku. Osebno preiskavo se opravi tako da policist preišče površino oblačil, odprtine na oblačilih (žepe), zunanja dele telesa (tudi lasišče, usta), medtem ko drugih telesnih votlin ne sme pregledovati. Te so predmet telesnega pregleda, katerega lahko opravi le zdravnik. Pri osebni preiskavi v vojaških objektih mora biti pri postopku prisoten predstojnik enote, kateri pripada oseba ali pa njegov neposredni starešina. V primeru da se oseba upira osebni preiskavi, se ta lahko opravi z uporabo sile (zakonitih prisilnih sredstev).

O osebni preiskavi se, kot sem že omenil izdelal zapisnik, ki vsebuje naslednje sestavine:

- Odredba na podlagi katere je opravljena osebna preiskava,
- podatki o preiskovancu,
- popis zaseženih predmetov,
- podpisi udeleženih (preiskovanec, policist, odvetnik, priče),
- morebitne pripombe, ugovori na vsebino.

6.6. PREGLED PREVOZNIH SREDSTEV, PRTLJAGE TER OBJEKTOV IN OKOLIŠEV, KI SO POSEBNEGA POMENA ZA OBRAMBO

Kadar so podani razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, za katerega se storilec preganja po uradni dolžnosti, morajo policisti storiti vse potrebno, da se izsledi storilec kaznivega dejanja, da se storilec ali udeleženec ne skrije ali pobegne, da se odkrijejo in zavarujejo sledovi kaznivega dejanja in predmeti, ki utegnejo biti dokaz in da se zberejo vsa potrebna obvestila, ki bi utegnila biti koristna za uspešno izvedbo kazenskega postopka. Da bi policisti lahko izvrševali dane zakonske naloge smejo po Zakonu o kazenskem postopku opravljati tudi preglede prevoznih sredstev, prtljage ter objektov in okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo. Glavni namen pregleda je najdba sledov ali predmetov kaznivega dejanja, storilca ali drugega udeleženca kaznivega dejanja. Zakon ne predpisuje točnega postopka za izvedbo omenjenega pregleda, pač pa samo razloge, ki morajo biti izpolnjeni, za omenjeno policistovo ravnanje.

6.7. VABLJENJE

6.7.1. Pojem in zakonska osnova vabljenja

Vojaški policisti vabijo v uradne prostore osebe, ki bi lahko dale koristne podatke ali obvestila, potrebna za izvrševanje z zakonom določenih nalog. Zakonsko osnovo za izvajanje danega pooblastila najdemo v Zakonu o obrambi, postopek vabljenja pa določa Pravilnik o policijskih pooblastilih. Določila o vabljenju po omenjenem Pravilniku pa se smiselno uporabljajo tudi v primerih vabljenja oseb po določitih Zakona o kazenskem postopku.

6.7.2. Namen in pomen vabljenja

Vabilo je lahko posredovano v ustni ali pa pisni obliki. Pri pisnem vabljenju mora biti vabilo

v skladu z Zakonom o upravnem postopku (Ur. list RS, št. 80/99.), kar je razvidno iz Pravilnika o policijskih pooblastilih. Obvezne sestavine pisnega vabila so:

- Ime in priimek vabljenega,
- rojstne podatke ter kraj prebivanja vabljene osebe,
- čas in kraj, kamor je oseba vabljena,
- razloge, zaradi katerih je oseba vabljena,
- vloga v kateri je oseba vabljena (priča, oškodovanec, osumljenec kaznivega dejanja),
- opozorilo o prisilni privedbi in
- druge neobvezne sestavine.

Pri določanju datuma, časa in kraja morajo policisti paziti, da vabljena oseba zaradi tega ne bo imela nepotrebnih težav.

Če pa gre za podatke ali obvestila, ki jih je potrebno pridobiti nujno ali pa takoj (predvsem gre za tiste vrste podatkov, ki so potrebni za prijetje storilcev kaznivih dejanj), policist osebo vabi tudi ustno. Pri tem jo mora seznaniti z razlogi zaradi katerih je vabljena in jo opozoriti na možnost prisilne privedbe v uradne prostore policije. Hkrati pa ji mora razložiti zakaj je vabljena na tak način. Ob njenem soglasju lahko policist osebo pripelje na kraj, kamor je vabljena. V primeru, ko se oseba vabi ustno, mora policist to zabeležiti v uradnem zaznamku. V primeru, da se oseba, ki je bila pravilno ustno ali pisno vabljena, vabilu ne odzove se lahko prisilno privede.

Vabilo predstavlja najpogostejši način pridobivanja informacij, kjer policisti z razgovorom pridobivajo obvestila, podatke, ki so koristni za nadaljnji kazenski postopek.

6.8. SPLOŠNO O OMEJITVI OSEBNE SVOBODE

Ustava Republike Slovenije v 19. členu govori o omejitvi osebne svobode, kjer navaja, da je človekova svoboda nedotakljiva in da se lahko omeji ali odvzame samo v primerih in v postopku, ki ga določa zakon, trajati pa sme samo toliko časa, dokler so za to dani zakonski pogoji. Zakonske določbe o odvzemu prostosti so zaradi občutljivosti precej določne, predvsem zaradi razloga, da ne bi prihajalo do arbitrarnega načina in različnih razlag izvajanja teh pooblastil.

Vojaška policija ima zakonsko dana pooblastila, da v primerih določenih z zakonom omeji osebno svobodo vojaške osebe oziroma posameznika. Omejitev osebne svobode je razmeroma širok pojem, pri čemer gre za različno intenziteto posega v človekovo svobodo, predvsem ko govorimo o trajanju posameznega ukrepa. Vojaška policija omejuje osebno svobodo posameznika z naslednjimi ukrepi:

- Prijetje,
- privedba,
- pridržanje in
- omejitev gibanja.

6.9. PRIJETJE

6.9.1. Omejitev osebne svobode

Omejitev svobode je hud poseg v človekovo zasebnost. Gre za širok pojem, v katerem so zajeti posamezni instituti, ki z različno intenzivnostjo posegajo v človekovo svobodo. Človekova svoboda je tudi pri nas po Ustavi Republike Slovenije varovana dobrina (privedba, pridržanje, pripor, zapor). Po naši Ustavi je človekova svoboda nedotakljiva in se lahko vzame samo v primerih in po postopku, ki ga določa zakon in sme trajati samo toliko časa, dokler so za to dani zakonski pogoji.

6.9.2. Opredelitev pojma

Prijetje je ukrep, s katerim policisti začasno omejijo gibanje, z namenom, da jo privedejo, pridržijo ali opravijo kakšno drugo dejanje, določeno z zakonom. Gre za predhodno dejanje, kateremu vedno sledijo še druga dejanja. V večini primerov prijetju sledijo privedba, pridržanje. Ukrepanje policije ob prijetju pa se razlikuje v odvisnosti od ukrepov, ki sledijo po prijetju.

6.9.3. Določila o načinu izvajanja prijetja

Policist, ki izvaja postopek prijetje osebe mora ugotoviti identiteto osebe, katero namerava prijeti. Če ugotovi, da ni razlogov za prijetje ali za nadaljnji zakoniti ukrep, mora s postopkom prenehati in osebi dovoliti, da neovirano odide.

Ob prijetju osebe je policist dolžan in upravičen za izvajanje določenih zakonskih ukrepov:

- Policist najprej ugotovi identiteto osebe, ki jo namerava prijeti, razen če to zaradi varnostne zagotovitve ni mogoče (ko gre za neposredno ogrožanje varnosti ljudi ali premoženja in v drugih podobnih primerih),
- prijetu osebo mora poučiti o razlogih prijetja in jo hkrati opozoriti na posledice, če se bo upirala ali skušala pobegniti,
- policist osebo varnostno pregleda, da ugotovi ali je oborožena in ali ima pri sebi ali s sabo druge nevarne predmete za napad ali samopoškodovanje,
- policist mora v primerih, ko izvaja prijetje osebe po določenih Zakona o kazenskem postopku, Zakona o prekrških ali Zakona o policiji prijetu osebo poučiti, da ni dolžna ničesar izjaviti, da ima pravico do pravne pomoči zagovornika, ki si ga svobodno izbere in da je policist na njeno zahtevo o odvzemu prostosti dolžan obvestiti njene najbližje.

Do prihoda zagovornika mora policist odložiti vsa nadaljnja dejanja, vendar najdlje za dve uri od trenutka, ko je osebi dana možnost, da obvesti zagovornika, razen če bi prekinitev dejanj onemogočilo ali otežilo izvršitev naloge, ali bi bilo nevarno odlašati. Policist je dolžan zagovorniku omogočiti neoviran stik in pogovor s prijetu osebo. Zaupnega razgovora med zagovornikom in prijetu osebo pa policist na njuno zahtevo ne sme poslušati, lahko pa ju vizualno nadzira.

O vsakem prijetju mora policist sestaviti zaznamek o prijetju, ki mora vsebovati:

- Osebne podatke prijete osebe,
- zakonski razlogi za prijetje,
- kraj in čas prijetja,
- nadaljnji postopek s prijeto osebo,
- podatke o pravicah, s katerimi je policist seznanil prijeto osebo,
- podatki o zagotavljanju pravic prijete osebe,
- podatke o varnostnem pregledu osebe,
- podatke o začasno zaseženih ali zadržanih predmetih in vrnitvi teh predmetov.

6.10. PRIVEDBA

6.10.1. Pojem in zakonska osnova za privedbo

Pri privedbi gre za uradno opravilo policista, s katerim na podlagi zakona ali pisne odredbe pristojnega organa privedejo določeno osebo na določeno mesto. Določena mesta pa so lahko:

- Uradni prostori vojaške policije,
- uradni prostori drugih organov ali
- določen kraj.

Privedba je že ukrep policije, pri čemer gre za dalj časa trajajoč poseg v človekovo svobodo, kot pri prijetju pri čemer ni nujno, da ji sledi še kakšen drug ukrep, kot je to pri prijetju.

Zakonsko osnovo za privedbo najdemo v različnih zakonskih predpisih. Pri tem policist privede osebo na podlagi veljavne odredbe pristojnega državnega organa ali pa brez odredbe.

Za privedbo na podlagi odredbe policijo pooblašča:

- Zakon o kazenskem postopku,
- Zakon o prekrških,
- Zakon o upravnem postopku,
- Zakon o pravnem postopku,
- Zakon o policiji in
- Zakon o obrambi.

Za privedbo brez odredbe pa:

- Zakon o kazenskem postopku,
- Zakon o prekrških,
- Zakon o policiji in
- Zakon o obrambi.

6.10.2. Privedba na podlagi veljavne odredbe pristojnega državnega organa

Policist je dolžan privedi osebo na podlagi:

- Pisne odredbe za privedbo, ki jo izda sodišče v kazenskem ali pravnem postopku,
- pisne odredbe za privedbo vojaškega obveznika, ki jo izda pristojni vojaški organ,

- pisne odredbe za privedbo, ki jo izda upravni organ v upravnem postopku za privedbo stranke ali priče,
- pisne odredbe sodnika za prekrške, ki jo izda v postopku o prekršku za privedbo obdolženca, priče ali izvedenca,
- pisne odredbe za privedbo obsojenca na prestajanje kazni, ki jo izda sodišče,
- pisne odredbe za privedbo na prestajanje kazni, ki jo izda sodnik za prekrške,
- tiralice, ki jo je razpisalo ministrstvo za notranje zadeve,
- razpis iskanja, ki ga je razpisal pristojni organ za notranje zadeve,
- pisne odredbe za privedbo, ki jo izda predstojnik policije, ker vabljen oseba ni prišla, niti se ni opravičila.

Vsi organi, ki so pristojni za izdajo odredbe so dolžni izdati pisni akt za privedbo ob upoštevanju zakonitosti pogojev za odreditev privedbe. Torej lahko policistu dajo nalogo (odredbo) za privedbo naslednji organi:

- Sodišče,
- sodnik za prekrške,
- vojaški organ,
- upravni organ in
- policija.

Pri večini privedb na podlagi pisne odredbe je glavni namen, zagotoviti prisotnost določenih oseb (obdolženca, priče ali izvedenca) v postopku.

6.10.3. Privedba neposredno na podlagi zakona

V primerih, ko govorimo o privedbi neposredno na podlagi zakona, gre za pravico in dolžnost policista, da se sam odloči za privedbo določene osebe. Medtem, ko pri privedbi na podlagi pisne odredbe, policist ne presoja zakonitosti odredbe, pa ko izvaja privedbo brez odredbe na podlagi zakonskega pooblastila, nastopa v vlogi odredbodajalca.

Policist sme na podlagi zakonskega pooblastila brez pisne odredbe privedi:

- Osebo, ki je osumljena kaznivega dejanja in obstajajo razlogi za odvzem prostosti, pridržanje ali pripor,

- osebo, ki jo je zalotil pri storitvi prekrška, če ni mogoče ugotoviti njene istovetnosti ali nima stalnega prebivališča, podane pa so okoliščine, ki opravičujejo bojazen, da bo nadaljevala s prekrškom ali ga ponovila,
- osebo, ki moti ali ogroža javni red, če javnega reda ni mogoče drugače vzpostaviti ali ogrožanja preprečiti,
- osebo, ki je bila vabljen in opozorjena na možnost prisilne privedbe, pa se vabilu ni odzvala,
- osebo, ki so jo izročili tuji varnostni organi,
- tujca, ki ne izpolnjuje pogojev za vstop, tranzit ali bivanje v Republiki Sloveniji,
- v drugih primerih, določenih z zakonom.

Zakonodajalec navaja tri primere, v katerih lahko policist brez pisne odredbe privede osebo, ki je storila kaznivo dejanje:

- Osebo ki jo policist zaloti pri storitvi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti: V teh primerih gre za privedbo osumljenca storitve kaznivega dejanja, katero je sam zalotil pri storitvi kaznivega dejanja. Pri tem mora biti oseba zalotena pri storitvi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti. Če gre za kaznivo dejanje, ki se preganja na zasebno tožbo, pa policist take osebe nima pravice privedi.
- Osebo, ki jo pri kaznivem dejanju, ki se preganja po uradni dolžnosti, zalotijo občani in jo izročijo policistu: zakon v teh primerih daje pravico samozaščitnega delovanja občanov, ki lahko osebo ki jo zalotijo pri kaznivem dejanju, katero se preganja po uradni dolžnosti predajo policistu.
- Osebo, ki je osumljena storitve kaznivega dejanja in obstajajo zoper njo priporni razlogi: pri tem gre za privedbo osebe, ki je lahko samo osumljena storitve kaznivega dejanja, pri čemer pa gre za tako kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti in obstajajo zanj priporni razlogi (nevarnost bega osebe, osumljene storitve kaznivega dejanja, nevarnost uničenja sledov kaznivega dejanja ali oviranja preiskave, nevarnost ponovitve kaznivega dejanja).

6.10.4. Postopek izvajanja privedbe

Način izvedbe privedbe natančneje predpisuje Pravilnik o policijskih pooblastilih. V primerih, ko policist opravlja privedbo na podlagi odredbe, izroči odredbo o privedbi osebi na katero se

ta nanaša, in ji ukaže naj gre z njim. Ob tem jo opozori, da bo uporabil prisilna sredstva, če se bo upirala ali skušala pobegniti. V primeru, da se oseba kljub opozorilu upira privedbi jo privede prisilno. O tem kakšna prisilna sredstva sme uporabiti, bom govoril v posebnem poglavju. Če policist opravlja privedbo brez odredbe je dolžan seznaniti osebo z razlogi za privedbo.

Policist se mora ravnati po odredbi o privedbi, ki določa, kdaj in h kateremu organu je potrebno privedi osebo. Čas od začetka privedbe in izročitve osebe pristojnemu organu ne sme biti daljši od šest ur. V primeru, da osebe zaradi kakršnihkoli objektivnih razlogov ne more privedi (oseba se skriva ali kako drugače izmika), je o tem dolžan obvestiti organ, ki je odredil privedbo.

Pravilnik o policijskih pooblastilih navaja tudi primere, ko privedbe ni mogoče opraviti in predpisuje postopke policista v takih primerih. Tako policist ne privede osebe, ki ji je gibanje zelo oteženo, zaradi bolezni, onemoglosti, telesne poškodbe ali nosečnosti in ne osebe, katere zdravstveno stanje bi se zaradi privedbe poslabšalo. Če pa taka oseba potrebuje nujno medicinsko pomoč, ji je dolžan zagotoviti nujno medicinsko pomoč. O vseh okoliščinah je dolžan obvestiti organ, ki je odredil privedbo. V primeru, da mora policist privedi osebo, ki opravlja delo, pri katerem bi bila zaradi privedbe ogrožena varnost ljudi ali povzročena precejšnja materialna škoda, je dovoljeno odložiti privedbo za toliko časa, kolikor je potrebno, da se vzpostavijo razmere za varno in nemoteno delo oziroma prepreči materialna škoda. Poseben primer, ko je privedba otežena pa je, ko se oseba, ki jo je potrebno privedi, skriva v stanovanju, zaklenjenem ali drugače zaprtem prostoru. Pravilnik o policijskih pooblastilih navaja primere, ko policist lahko vstopi v takšen prostor.

6.11. PRIDRŽANJE

6.11.1. Pojem in zakonska osnova za pridržanje

Po prijemu in privedbi določene osebe lahko sledi nadaljnje uradno policistovo dejanje, to je pridržanje. Opredelev tega pooblastila vsebuje Pravilnik o policijskih pooblastilih, ki pravi, da je pridržanje ukrep, s katerim policisti omejuje prostost osebi, iz razlogov, določenih z zakonom. Čeprav gre tudi pri pridržanju za razmeroma kratkotrajno in začasno obliko

odvzema prostosti, pa ta ukrep traja praviloma dlje, kot pa pri prijetju in privedbi. Pri pridržanju se določeno osebo zapre v nek prostor za določen čas, ki je zakonsko predpisan. Pri tem morajo tudi prostori za pridržanje izpolnjevati določene normative, da lahko služijo temu namenu (izpolnjeni morajo biti varnostni, higienski in zdravstveni pogoji). Tudi za prostorih za pridržanje obstajajo ISO standardi, ki navajajo nekaj osnovnih zahtev, katere morajo izpolnjevati ti prostori, ti pa so predvsem ustrezna velikost, razsvetljava, oprema za počitek, vzmetnice in čiste odeje, intimno opravljanje naravnih potreb, dostop do pitne vode in prostorov za umivanje.

Vojaška policija lahko odredi pridržanje:

- Na podlagi določil Zakona o obrambi,
- po določili Zakona o kazenskem postopku in
- po določilih Zakona o prekrških.

6.11.2. Razlogi za pridržanje

Ko govorimo o razlogih za pridržanje je potrebno ločiti pridržanje, ki ga policija izvaja na podlagi Zakona o kazenskem postopku in pa pridržanja na podlagi določb Zakona o obrambi.

6.11.3. Pridržanje po Zakonu o kazenskem postopku

Pri odkrivanju in raziskovanju kaznivih dejanj ima policija po določilih Zakona o kazenskem postopku dana določena pooblastila, ki ji omogočajo izvajanje nalog, ki jih imajo v zvezi s tem. Eno od teh pooblastil je tudi pridržanje. Gre za naloge, ki jih policija opravlja v pred kazenskem postopku. Razlogi za pridržanje po Zakonu o kazenskem postopku so naslednji:

1. Obstojati morajo razlogi za sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti.
2. Pridržanje je potrebno zaradi:
 - Ugotovitve istovetnosti,
 - preverjanja alibija,
 - zbiranja obvestil in dokaznih predmetov o kaznivem dejanju, za katerega so podani razlogi za sum, da ga je storila oseba, zoper katero bo odrejeno pridržanje.

3. Zoper osumljenca so podani določeni priporni razlogi in sicer:

- Oseba se skriva, ni mogoče ugotoviti njene istovetnosti, ali pa druge okoliščine kažejo na nevarnost, da bo pobegnila,
- obstaja upravičena bojazen, da bo ta oseba uničila sledove kaznivega dejanja,
- teža, način storitve ali okoliščine, v katerih je bilo kaznivo dejanje storjeno in osumljenčeve osebne lastnosti, prejšnje življenje, okolje in razmere, v katerih živi ali kakšne druge posebne okoliščine kažejo na nevarnost, da bo ta oseba ponovila kaznivo dejanje, dokončala poskušeno kaznivo dejanje ali storila kaznivo dejanje s katerim grozi.

6.11.4. Pridrzanje po Zakonu o obrambi

Po Zakonu o obrambi lahko vojaška policija pridržijo vojaško osebo, ki pod vplivom alkohola ali drugih omamnih sredstev moti javni red in mir ali vojaško disciplino do iztreznitve, vendar ne dalj kot 24 ur, seveda če javnega reda in miru ne more drugače vzpostaviti.

6.11.5. Način izvedbe postopka pridrzanja

Postopke pridrzanja urejata predvsem dva podzakonska predpisa in sicer Pravilnik o policijskih pooblastilih in Pravila policijske postaje.

Policisti pridržijo osebo v uradnih prostorih vojaške policije za pridrzanje ali v za to določenih prostorih pristojnih organov pravosodja. V primeru, da je oseba pridržana v prostorih organov za pravosodje, mora biti ločena od priprtih oseb in pa oseb, ki so na prestajanju zaporne kazni. Pravilnik dovoljuje pridrzanje osebe tudi v drugih prostorih policije ali pa v policijskem vozilu, vendar pa ne dlje kot je to nujno potrebno za izvršitev prevoza ali druge naloge policije.

Pravilnik o policijskih pooblastilih določa tudi obveščanje o pridrzanju osebe, pri čemer gre v posameznih primerih za obveščanje na zahtevo pridržane osebe, v posameznih primerih pa je to nujno potrebno.

Čas pridrzanja je časovno omejen in sme trajati toliko časa, dokler obstajajo razlogi za pridrzanje, ko pa ti prenehajo je policist osebo dolžan izpustiti ali pa jo izročiti pristojnemu

organu. Pridrzanje pa ne sme trajati dalj časa, kot je to zakonsko določeno. V vseh primerih, razen ko gre za izročitev osebe s strani tujih varnostnih organov sme pridrzanje trajati največ 24 ur.

O vsakem pridrzanju je potrebno sestaviti uradni zaznamek o pridrzanju, napiše ga policist iz njega pa morajo biti razvidni:

- Osebni podatki pridržane osebe,
- čas in kraj prijetja,
- razlogi prijetja in pridržanja,
- seznanitev osebe z razlogi prijetja in pridržanja ter z njenimi pravicami (pravica do obveščanja njenih najbližjih, pravico do molka, pravico do pravnega zagovornika, itd.),
- uresničevanje pravic pridržane osebe in obveščanje pristojnih institucij (čas, način, kdo),
- privedba pridržane osebe k pristojnemu organu,
- vidne telesne poškodbe ali drugi znaki, ki jih je mogoče opaziti, zaradi katerih bi pridržana oseba potrebovala zdravstveno pomoč,
- če je bila pridržani osebi zagotovljena zdravstvena ali prva pomoč (kdo, kdaj in zakaj jo je nudil),
- seznam predmetov, zaseženih zaradi varnosti oseb v pridrzanju,
- prenehanje pridržanja.

Uradni zaznamek o pridrzanju podpiše policist, ki je odredil pridrzanje in pridržana oseba. Uradni zaznamek o pridrzanju služi predvsem zaradi razjasnitve okoliščin, ki so pripeljale do tega, da je policija osebo pridržala in za spremljanje samega poteka pridržanja.

V določenih primerih je potrebno pridržanemu izdati odločbo, ki naj bi vsebovala naslednje sestavine (ko gre za pridrzanje po Zakonu o kazenskem postopku in Zakonu o policiji):

- Identifikacijske podatke o pridržani osebi,
- kaznivo dejanje ali kazniva dejanja, katerih je pridržani osumljen,
- zakoniti pridržalni razlogi,
- kratka pisna obrazložitev, v kateri so razlogi še posebej navedeni,
- pouk o pravici do pritožbe,

- uradni pečat in podpis osebe, ki odreja pridržanje.

Pridržani osebi je potrebno vročiti odločbo v roku šestih ur od prijetja. Pri tem je potrebno pridržani osebi omogočiti pravico do pritožbe.

Pridržani osebi mora policist zaseči predmete, ki so primerni za napad, pobeg ali samopoškodovanje (razni ostri predmeti, vezalke, itd.). Ponavadi se večina teh varnostnih ukrepov izvede že ob samem prijetju osebe, v primeru da to ni bilo storjeno takrat, pa je to dolžan policist, ki izvaja pridržanje, preden gre oseba v prostor za pridržanje. Podatke o zaseženih predmetih zavede policist v uradni zaznamek o pridržanju, lahko pa tudi v potrdilu o zasegu predmetov, ki služi kot priloga omenjene odločbe. Po končanem pridržanju se ti predmeti vrnejo osebi, razen če obstajajo zakoniti razlogi za njihov nadaljnji zaseg (predvsem so to predmeti, ki izvirajo iz kaznivih dejanj). Prevzem predmetov potrdi oseba s podpisom.

Za varnost pridržane osebe poskrbi policist, ki izvaja pridržanje. Pri tem si lahko pomaga z napravami za prenos zvoka in slike, s tem da morajo biti te naprave v prostoru obvezno vidno označene.

Pravilnik o policijskih pooblastilih veliko pozornost namenja zdravstvenemu stanju pridržane osebe in navaja primere, ko je za osebe, ki imajo zdravstvene težave potrebno poskrbeti, ji nuditi, zdravstveno pomoč ali pa omogočiti prevoz v najbližjo zdravstveno ustanovo. Tako osebo je potrebno primerno zavarovati, da se ji prepreči pobeg oziroma da se po končani zdravstveni oskrbi nadaljuje s pridržanjem.

Pravilnik tudi določa kdaj pridržanim osebam pripada pravica do počitka, primernih zdravju neškodljivih oblačil, prehrane in gibanja po svežem zraku, če varnostni razlogi to dopuščajo in navaja način zagotavljanja teh pravic.

6.12. OMEJITEV GIBANJA

6.12.1. Opredelitev pojma in zakonska osnova

Policisti smejo izprazniti določeno območje ali določen objekt, prepovedati dostop, ga pregledati in omejiti gibanje v njegovi neposredni bližini, če je mogoče pričakovati, da bo ali

je že:

- Prišlo do ogrožanja življenja ali osebne varnosti ljudi,
- prišlo do ogrožanja premoženja večje vrednosti,
- iz razlogov zagotavljanja varnosti določenih oseb ali objektov.

Omejitev gibanja na določenem prostoru pomeni prepoved zapustitve določenega prostora oziroma prepoved dostopa na določeno območje. Te naloge vojaška policija opravlja predvsem pri izvajanju zavarovanj območij vojaški vaj zavarovanj vojaških objektov. V primerih, ko se na območjih, ki ne velja za vojaško območje odvijajo aktivnosti, ki so vojaškega značaja pa vojaška policija pri svojem delu sodeluje z organi civilne policije pri opravljanju tega pooblastila.

Omenjene pravice in pooblastila za opravljanje omejitve gibanja najdemo v Zakonu o obrambi, medtem ko so določbe o načinu izvajanja opredeljene v Pravilniku o policijskih pooblastilih.

6.12.2. Določila o izvajanju omejitve gibanja

Ukrepe, ki so vezani na omejitev gibanja mora policist na primeren način objaviti, bodisi pisno, ustno ali pa z zakonsko predpisanimi znaki. Osebe, katerim je omejitev gibanja namenjena morajo biti ukrepi policista jasni. Omejitev gibanja sme trajati le toliko časa, kolikor je potrebno za odvrnitev nevarnosti oziroma grožnje. Pri izvajanju teh ukrepov lahko policisti prostor, kjer je gibanje omejeno ali dostop prepovedan tudi označijo s primernimi sredstvi za označitev določenega območja ali objekta (trakovi VP, stožci, triopan znaki, itd.).

6.13. ZASEG PREDMETOV

6.3.1. Pojem in zakonska osnova

Vojaški policist ima po Zakonu o obrambi pravico, da na način in pod pogoji, ki veljajo za civilno policijo zaseže predmete. Pri zasegu predmetov gre za začasen odvzem predmetov, pri čemer morajo za zaseg obstajati zakoniti razlogi (preprečevanje in odkrivanje deviantnih ravnanj), o nadaljnji usodi takega predmeta pa odloča organ, ki vodi postopek zoper osebo, kateri je bil predmet zasežen. Zaseg predmetov uzakonjajo trije zakonski akti:

- Zakon o kazenskem postopku: govori o zasegu predmetov v predkazenskem in

kazenskem postopku,

- Zakon o prekrških kateri opredeljuje zaseg v postopku o prekršku,
- Zakon o policiji, ki opredeljuje zaseg predmetov, namenjenih za napad ali samopoškodovanje, predmetov s katerimi se lahko huje ogrozi javni red ali splošna varnost ljudi ter veže zaseg še na zgornja dva zakona.

6.13.2. Pogoji za zaseg predmetov

Pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da policist lahko zaseže predmete in pa tudi postopek zasega se razlikujejo, odvisno od tega ali gre zaseg pri obravnavi kaznivih dejanj, prekrškov, ali pa za zagotovitev lastne varnosti in varnosti drugih ljudi in premoženja. Policist lahko zaseže predmete v pred kazenskem in kazenskem postopku, predmete pri obravnavanju prekrškov in pa predmete, ki jih zaseže predvsem iz varnostnih razlogov.

6.13.3. Pogoji za zaseg v pred kazenskem in kazenskem postopku

Policisti smejo zaseči predmete po nalogu sodišča ali pa brez njega, v primerih in na način, ki ga določa zakon. Policisti smejo zaseči predmete, ki jih po Kazenskem zakoniku morajo vzeti, predmete ki utegnejo biti dokaz v kazenskem postopku in predmete, ki jih je potrebno zaseči, da se odkrijejo in zavarujejo sledovi kaznivega dejanja. Največkrat se zaseg opravlja pri osebnih preiskavah, pregledih prevoznih sredstev, potnikov in prtljage.

Predmeti, ki jih morajo policisti zaseči po Kazenskem zakoniku so predvsem naslednji (Žerjav Ciril, Kriminalistika, Ljubljana 1994, str. 227):

- Sredstva dejanja (nož, orožje, izvijač, priprava za odpiranje ključavnic, okrvavljeno poleno, orodje za ponarejanje denarja, strupi, itd.),
- predmeti na katerih so sledi (razni predmeti s storilčevimi in drugimi sledmi),
- predmeti, ki so nastali s kaznivim dejanjem (ponarejena listina, ponarejeno vozniško dovoljenje),
- predmeti, ki so pridobljeni s kaznivim dejanjem (ukradeni predmeti, denar, zlatnina),
- predmeti tihotapstva,
- ponarejene vrednotnice, vrednostni papirji, ponarejen denar in pripomočki za ponarejanje,
- mamila, psihotropne substance ter sredstva za njihovo izdelovanje,
- predmeti sumljivega izvora, za katere domnevamo, da so bili pridobljeni s kaznivim

dejanjem, itd.

Odvzem teh predmetov je obligatoren, saj obvezuje policista, da take predmete zaseže.

Policisti lahko zasežejo predmete po odredbi sodišča ali pa brez odredbe, če ni mogoče čakati, da bi preiskovalni sodnik odredil zaseg (predmeti bi lahko bili uničeni, poškodovani, odvrženi ali bi bilo do njih nemogoče priti na kakšen drug način) ali pa če so bili predmeti najdeni pri osebni preiskavi, pregledu prevoznih sredstev, potnikov in prtljage, pod pogojem, da ima policist za omenjena preiskovalna dejanja zakonite razloge, katere sem omenil že v prejšnjih poglavjih. V nasprotnem primeru lahko sodišče tako pridobljene dokaze zavrže in ne morejo veljati kot dokaz v kazenskem postopku.

6.13.4. Zaseg predmetov v postopku o prekršku

Policist sme v postopku o prekršku zaseči:

- Predmeti, ki so bili uporabljeni za storitev prekrška,
- predmete, ki so nastali s prekrškom.

Zaseg predmetov se praviloma opravi na podlagi pisne odredbe organa, ki vodi postopek za prekršek (ponavadi sodnik za prekrške). Lahko pa se zaseg opravi tudi brez pisne odredbe, če so ti predmeti najdeni pri preiskavi stanovanja ali drugih prostorov, osebni preiskavi ali varnostnem pregledu oseb, pregledu prevoznih sredstev, potnikov in prtljage in če prekrškovni predpisi izrecno dovoljujejo, da sme zaseči predmete brez pisne odredbe. Kljub zakonskemu določilu, ki govori o zasegu na podlagi odredbe, pa se opravlja zaseg večinoma brez pisne odredbe, saj gre v večini primerov za predmete, ki jih policist zaseže med opravljanjem takih nalog, ki dovoljujejo zaseg brez odredbe. Predmeti, ki jih policist zaseže v postopku za prekršek morajo biti praviloma storilčeva last, oziroma mora z njimi razpolagati pravna oseba, ki je storila prekršek. Izjemoma se sme zaseči predmete tudi takrat, ko ti niso storilčeva last ali kadar z njimi ne razpolaga pravna oseba, če to terjajo:

- Splošna varnost,
- varovanje življenja in zdravja ljudi,
- varnost blagovnega prometa,
- razlogi javne morale.

6.13.5. Zaseg po Zakonu o policiji

Pri opravljanju nalog sme policist skladno z določili zakona zaseči predmete:

- Da prepreči ogrožanje varnosti življenja, zdravja, osebne varnosti in premoženja ljudi, hujše ogrožanje javnega reda in splošne varnosti,
- ki jih ima pri sebi oseba v postopku in so namenjeni za napad ali samopoškodovanje, ali so kot pripomoček lahko uporabljeni pri njenem pobegu,
- ki so bili uporabljeni, pridobljeni oziroma so nastali s prekrškom ali kaznivim dejanjem,
- za katerih varnost ne more poskrbeti lastnik ali zakoniti posestnik sam, zato da prepreči nadaljnjo škodo, njihovo uničenje ali njihov protipravni odvzem.

Zakonodajalec je imel v prvo navedenem razlogu za zaseg predmetov v mislih predvsem predmete s katerimi bi bil lahko huje množično kršen javni red in mir ter varnost ljudi pri raznih prireditvah (dimne bombe, pirotehnični pripomočki, bakle, lesene palice, itd.).

6.13.6. Postopek ob zasegu

Postopek ob zasegu predmetov je zakonsko predpisan, ureja pa ga tudi Pravilnik o policijskih pooblastilih. Pri postopku zasega moramo ločiti postopek zasega pri obravnavi prekrškov in po določitih Zakona o policiji ter postopek zasega pri obravnavi kaznivih dejanj (po določitih Zakona o kazenskem postopku).

5.13.6.1. Seznanitev, pisanje zapisnika in izdaja potrdila

Policist zaseže predmete, praviloma na podlagi pisne odredbe. V takem primeru je dolžan osebi izročiti odredbo in jo pozvati naj mu izroči navedene predmete. V primeru, da opravlja zaseg brez odredbe osebo samo pozove, naj mu izroči predmete. Pri zasegu predmetov, povezanih s kaznivim dejanjem mora policist sestaviti zapisnik o zasegu ali uradni zaznamek, v katerem mora navesti:

- Zakonsko podlago zasega,
- kdo opravlja zaseg (podatki policista),
- podatke osebe, kateri so bili zaseženi predmeti,
- okoliščine zasega (v zvezi s katerim kaznivim dejanjem),
- vrsta in podroben opis predmeta – ov,
- skupno število zaseženih predmetov,

- druge okoliščine zasega (ali je bil predmet fotografiran, dokumentiran, poškodovan, itd.),
- kje bodo predmeti hranjeni,
- morebitne pripombe osebe, ki so ji bili predmeti zaseženi,
- podpis policista in osebe v postopku zasega.

Opis zaseženih predmetov mora biti takšen, da je predmet mogoče razlikovati od drugih predmetov. V primeru, da gre za zaseg predmetov med preiskavo prostorov in med osebno preiskavo ni potrebno posebej pisati omenjenega zapisnika, saj te podatke vsebuje že zapisnik o hišni ali osebni preiskavi. O predmetih, ki jih zaseže, mora policist v vseh primerih osebi izdati potrdilo o zasegu, tudi če je že sestavil zapisnik (pri kaznivih dejanjih, hišni ali osebni preiskavi). Podatki v potrdilu morajo biti enaki, kot podatki v zapisniku. Potrdilo je potrebno izročiti osebi, kateri so predmeti zaseženi. Posebne postopke zasega predpisuje Zakon o kazenskem postopku.

5.13.6.2. Postopki po zasegu

Z zaseženimi predmeti je potrebno ravnati previdno in obzirno, da se ne poškodujejo in poskrbeti za ustrezno hrambo, dokler se o njih ne odloči v kazenskem postopku ali v postopku o prekršku. Zasežene predmete policija preda v hrambo organu, ki je pristojen za vodenje postopka, izjemoma pa jih hrani tudi policija. O zaseženih stvareh se vodi evidenca, kje se ti predmeti hranijo in kateri so ti predmeti. Predmete, ki so nevarni (orožje, eksplozivi, itd.) mora policist predati strokovno usposobljeni osebi, ki poskrbi za hrambo, skladno s predpisi, ki urejajo hrambo takih predmetov. Nadaljnja usoda zaseženih predmetov je lahko naslednja:

- Zasežene predmete se vrne osebi: v primerih, ko ni bil uveden postopek pred pristojnim organom, oziroma so prenehali razlogi za zaseg pred uvedbo postopka pred pristojnim organom in ni drugih zakonskih razlogov za njihov zaseg.
- Komisijsko uničenje: zaseženi nevarni predmeti, ki niso bili izročeni pristojnemu organu ali vrnjeni osebi.
- Prodaja zaseženega predmeta: v primerih, ko lastnik predmeta ni znan, ko je hramba takega predmeta povezana z velikimi stroški in ko stvar pripada pobeglemu ali neznanemu storilcu kaznivega dejanja.

5.14. PRISILNA SREDSTVA

Država ima pri izvajanju svojih nalog dana določene ukrepe za prisiljevanje ljudi. Pristojnost za izvajanje določenih ukrepov z namenom prisiljevanja pa je prenesla na policijo, kot na državni organ, ki ima pod zakonsko določenimi pogoji pravico in dolžnost uporabe prisilnih sredstev. Policija s temi dejanji sili ljudi za določena ravnanja ali opustitve ravnanj. Z uporabo prisilnih sredstev se na grob način posega v človekove pravice in temeljne svoboščine, ki jih varuje Ustava Republike Slovenije. Zaradi izredno globokega posega v človekove svoboščine je zakonodajalec predpisal pogoje za uporabo teh pooblastil. Opustitev uporabe prisilnih sredstev se šteje za kršitev delovne obveznosti policista, v primeru da pride do prekoračitve pooblastil, pa policist za svoja dejanja tudi odgovarja.

6.14.1. Pojem prisilna sredstva

Že sam pojem nakazuje na določeno prisilo, oziroma sredstva, s katerimi se ljudi prisiljuje k določenim ravnanjem. Vojaški policisti imajo pravico uporabljati prisilna sredstva, na način in pod pogoji, ki so predpisani za civilno policijo. Vrsto in obseg prisilnih sredstev pa opredeljuje Zakon o obrambi, ki vojaški policiji dovoljuje uporabo prisilnih sredstev v omejenem obsegu, saj ji ne dovoljuje uporabe vseh prisilnih sredstev, ki jih ima pravico uporabljati civilna policija. Tako vojaška policija ne sme uporabljati vodnega curka, konjenice in lesene palice.

6.14.2. Zakonska podlaga

O tem kdo, kdaj in katera prisilna sredstva sme uporabljati vojaška policija govorijo naslednji zakonski predpisi:

- Zakon o obrambi: daje pravice in pooblastila vojaški policiji, da v primerih in na način določen z zakoni uporabi prisilna sredstva,
- Zakon o policiji: navaja splošne razloge za uporabo, vrsto prisilnih sredstev,
- Pravilnik o policijskih pooblastilih: razčlenjuje prisilna sredstva, konkretizira splošne pogoje za uporabo prisilnih sredstev in predpisuje način njihove uporabe,
- Interna strokovna navodila policije: natančneje opredeljuje načine uporabe določenih prisilnih sredstev (uporaba službenega psa, sredstev za prisilno ustavljanje vozil in plinskega razpršilca).

6.14.3. Vrste prisilnih sredstev

Vrsto prisilnih sredstev predpisuje Zakon o policiji, ki navaja naslednja prisilna sredstva:

- Sredstva za vezanje in vklepanje (lisice, plastične zatege, vrvice, lepilne trakove in druga priročna sredstva),
- plinski razpršilec,
- fizična sila (strokovni prijemi, strokovni udarci in strokovni meti),
- palica,
- plinska sredstva in druga sredstva za pasivizacijo (plinska pištola ali puška za izstreljevanje plinskih nabojev ali snovi, plinska ročna bomba, idr.),
- vodni curek,
- konjenica,
- posebna motorna vozila,
- službenega psa,
- sredstva za prisilno ustavljanje motornih vozil in
- strelno orožje.

6.14.4. Načela uporabe prisilnih sredstev

Skozi uporabo prisilnih sredstev so se izoblikovala določena načela, ki so deloma razvidna že iz Pravilnika o policijskih pooblastilih, deloma pa to določajo tudi interna pravila stroke. Ta načela so:

- Načelo zakonitosti,
- načelo prostega preudarka,
- načelo sorazmernosti,
- načelo strokovnosti,
- načelo nujnosti uporabe,
- načelo spoštovanja človekove osebnosti in dostojanstva,
- načelo prenehanja uporabe prisilnega sredstva in
- načelo omejevanja uporabe prisilnega sredstva.

6.14.4.1. Načelo zakonitosti

O uporabi prisilnega sredstva govorimo v primeru, ko policist pri opravljanju uradne naloge uporabi katero od sredstev (ki jih zakon navaja kot prisilna sredstva) za delovanje na ljudi. Za uporabo prisilnega sredstva morajo biti podani vsi štirje elementi, drugače se ne šteje, da gre

za uporabo prisilnega sredstva. Ti elementi so (Slavko Gaber, neavtorizirano gradivo 1999):

- Prisilno sredstvo mora uporabiti policist: raba teh sredstev s strani drugih oseb ne šteje za uporabo prisilnega sredstva in lahko pomeni storitev kaznivega dejanja, prekrška ali pa je dejanje storjeno v skrajni sili ali silobranu.
- Prisilno sredstvo mora biti uporabljeno pri opravljanju policijske naloge: da se šteje, da gre za uporabo prisilnega sredstva, mora biti policist v službi in opravljati eno izmed uradnih nalog. Obstaja pa izjema v primerih, ko je policist dolžan ob vsakem času preprečevati nezakonita dejanja ter ukrepati in uporabiti z zakonom določena pooblastila, če je zaradi nezakonitega dejanja ali zaradi splošne nevarnosti neposredno ogroženo življenje, osebna varnost ali premoženje ljudi.
- Uporabljeno mora biti katero od sredstev, ki jih predpisuje zakon in na način, ki je določen s pravilnikom: policist si ne more in ne sme izmisliti kakega novega prisilnega sredstva, ker se takšno sredstvo ne bi štelo za prisilno sredstvo.
- Prisilno sredstvo mora biti uporabljeno za delovanje na ljudi: ne šteje se za uporabo prisilnega sredstva delovanje policista proti živali ali predmetu. Delovanje na ljudi je lahko neposredno ali posredno. Neposredno delovanje je vselej takrat, kadar med policistom in osebo ni posrednika (npr. pri uporabi fizične sile). Kadar pa policist uporablja določena sredstva ali živali kot posrednika, pa gre za posredno delovanje na ljudi.

6.14.4.2. Načelo prostega preudarka

Zakonodajalec nakazuje omenjeno načelo v predpisih, kjer uporablja izraze, ki nakazujejo to načelo (sme, lahko). Načelo prostega preudarka imenujemo z drugimi besedami tudi diskrecijska pravica. To pomeni, da lahko policist sam odloči o uporabi prisilnega sredstva v okviru zakonskih pooblastil.

6.14.4.3. Načelo sorazmernosti

Zakon o policiji že sam posebej navaja prisilna sredstva od najmilejšega proti najhujšemu. Policist je pri svojem delu omejen z načelom sorazmernosti, saj mora uporabiti najmilejše prisilno sredstvo, s katerim bi še lahko opravil uradno nalogo. Zakon o policiji določa, da sme policist uporabiti le tisto prisilno sredstvo, s katerim opravijo nalogo z najmanj škodljivimi posledicami, za osebo proti kateri ga uporabijo.

6.4.4.4. Načelo strokovnosti

Načelo zahteva od policista določeno teoretično in praktično znanje uporabe prisilnih sredstev. Policist mora biti pri svojem delu strokoven, to od njega zahteva že zakonodajalec, saj za določena prisilna sredstva uporablja nazive, ki kažejo na zahtevo po strokovnosti (strokovni prijemi, strokovni udarci, strokovni meti). Za zagotavljanje strokovnosti policistov pa je zadolžen tudi delodajalec, saj mora poskrbeti za konstantno strokovno usposabljanje policistov.

6.14.4.5. Načelo nujnosti uporabe prisilnih sredstev

Prisilno sredstvo sme policist uporabiti, če drugače ne more izvršiti uradne naloge. Predvsem jih lahko uporabi, če oseba ne upošteva zakonitega ukaza policista ali pa ko se oseba upira izvršitvi uradne naloge policista.

6.14.4.6. Načelo spoštovanja človekove osebnosti in dostojanstva

Pri uporabi prisilnih sredstev mora policist spoštovati človekovo osebnost in dostojanstvo, v največji možni meri. To načelo je pri uporabi nekaterih prisilnih sredstev težje izvedljiva (predvsem pri uporabi strelnega orožja), predvsem pa je v veliki meri odvisna od policistovega znanja in njegovih osebnostnih lastnosti.

6.14.4.7. Načelo prenehanja uporabe prisilnih sredstev

Policist mora prenehati z uporabo prisilnih sredstev takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih je bilo uporabljeno. Policist torej lahko uporablja prisilna sredstva le omejen čas, ko nastopijo razlogi za prenehanje, morajo z uporabo prenehati.

6.14.4.8. Načelo omejevanja uporabe prisilnih sredstev

Že sam način uporabe določenih prisilnih sredstev zahteva od policista posebna strokovna znanja. Zato lahko razdelimo prisilna sredstva na tista, katere sme uporabljati vsak policist in na tista, ki jih smejo uporabljati le za to strokovno usposobljeni policisti (kot so npr. vodniki službenih psov, pod pogojem da je tudi pes ustrezno izšolan za opravljanje takih nalog).

6.14.5. Vrste prisilnih sredstev, ki jih uporablja vojaška policija

Vojaška policija sme skladno z Zakonom o obrambi uporabljati naslednja prisilna sredstva:

- Sredstva za vezanje in vklepanja,

- plinski razpršilec,
- fizično silo,
- plinska sredstva in druga sredstva za pasivizacijo,
- posebna motorna vozila,
- službenega psa,
- sredstva za prisilno ustavljanje motornih vozil in
- strelno orožje.

6.14.6. Splošne določbe o uporabi prisilnih sredstev

Policist lahko uporabi prisilna sredstva, če ne more drugače obvladati upiranja osebe:

- Ki ne izpolnjuje zakonitih ukazov ali moti javni red,
- ki jo je potrebno prijeti, jo privedi ali ji odvzeti prostost,
- če je potrebno vzpostaviti javni red, ki je huje ali množično kršen in
- v primerih, ko mora odvrniti napad na osebe ali objekte, ki jih varuje ali napad nase.

Pri izvajanju nalog, policisti osebam prepovedujejo ali pa zahtevajo določena ravnanja od oseb. Pri tem pa niso vedno uspešni, saj nemalokrat naletijo na odpor oseb, ki nočejo upoštevati zakonite danih zahtev policista. Pravilnik o policijskih pooblastilih opredeljuje vrste ravnanj oseb, ki ne upoštevajo policistovih zahtev (upiranje, napad).

6.14.6.1. Upiranje

Upiranje je vsako ravnanje, s katerim določena oseba policistu onemogoča izvršitev zakonite policijske naloge. Ločimo pasivno in aktivno upiranje.

Za pasivno upiranje gre takrat, kadar kdo ne upošteva policistovega poziva ali njegovega zakonitega ukaza ali pa s svojim ravnanjem onemogoča izvršitev uradnega dejanja. Za pasivno upiranje se šteje tudi beg osebe. Pasivno upiranje ima lahko dve obliki:

- Ko oseba ne upošteva policistovega zakonitega ukaza: dela se kot, da ne sliši ali pa noče storiti tistega kar ji policist ukaže.
- Z ravnanjem onemogoča izvršitev uradne naloge: oseba se uleže na tla, se prime za kakšen predmet, se vklene ali priveže za določen predmet, prime se za kakšno drugo osebo, oseba vpije, oseba zbeži ali se skrije.

Pri pasivnem upiranju policist ponavadi uporabi najmilejše prisilno sredstvo (fizično silo). Aktivno upiranje pa predstavlja hujšo obliko upiranja, pri čemer je sila osebe, ki se upira namenjena proti policistu oziroma proti poskusu policista, da bi izvršil uradno nalogo. Pri aktivnem upiranju gre lahko za lastno fizično silo, orodje, predmete ali orožje. Glavni cilj aktivnega upiranja je preprečitev izvršitve uradne naloge policista. Pri aktivnem upiranju življenje policista ali osebe, ki jo varuje ni ogroženo. Aktivno upiranje bi lahko razdelili na več segmentov:

- Upiranje z lastno fizično silo: prerivanje, suvanje, prijemanje, udarjanje, itd.,
- upiranje z orodjem: oseba maha z orodjem in policistu ne pusti blizu, ipd.,
- upiranje z orožjem: oseba grozi z nožem,
- pozivanje k upiranju: oseba nagovarja druge k upiranju.

Za obvladovanje osebe, ki se aktivno upira policisti ponavadi uporabijo hujša prisilna sredstva, kot pri pasivnem upiranju.

6.14.6.2. Napad

Napad je vsak protipraven, neposreden napad z orožjem, orodjem ali drugimi predmeti ali s fizično silo, s katerim kaže napadalec namen, da bi policista, osebo ki jo varuje ali koga drugega onesposobil, poškodoval ali mu vzel življenje. Za napad se šteje, če oseba napade objekt, ki ga varuje policist. Da lahko govorimo o napadu mora torej napadalec kazati namen da bi policistu, varovani osebi ali komu drugemu storil nekaj prepovedanega (poškodoval, onesposobil, vzel življenje). Pri tem ne gre za onemogočanje izvršitve uradne naloge, temveč je namen osebe poškodovati eno od naštetih oseb.

Za odvrnitev napada sme policist uporabiti najhujša prisilna sredstva, odvisno tudi od nevarnosti, ki preti napadenemu subjektu.

6.14.7. Poročanje o uporabi prisilnih sredstev

O uporabi prisilnega sredstva mora policist poročati v poročilu o opravljenem delu, če pa uporabe prisilnega sredstva ne zavede v poročilu o opravljenem delu pa mora to zabeležiti v uradnem zaznamku. V poročilu ali uradnem zaznamku policist navede:

- Datum in čas uporabe prisilnega sredstva,

- vrsto uporabljenega prisilnega sredstva,
- proti komu je bilo uporabljeno prisilno sredstvo,
- razlogi, zaradi katerih je bilo uporabljeno prisilno sredstvo,
- posledice, ki so nastale zaradi uporabe prisilnega sredstva,
- način uporabe prisilnega sredstva,
- druge okoliščine, ki so pomembne za oceno zakonitosti in strokovnosti uporabe.

Policistov neposredni predstojnik je dolžan preveriti zakonitost in strokovnost uporabe prisilnega sredstva. Načelnik Generalštaba Slovenske vojske ali Poveljnik Poveljstva sil Slovenske vojske pa je dolžan ustanoviti posebno tričlansko komisijo za ugotovitev zakonitosti in strokovnosti uporabe prisilnega sredstva v naslednjih primerih:

- Kadar policist uporabi strelno orožje,
- kadar so z uporabo prisilnega sredstva komu povzročene hude ali posebno hude telesne poškodbe,
- kadar je z uporabo prisilnega sredstva komu povzročena smrt in
- kadar je prisilno sredstvo uporabljeno proti več kot trem osebam,

Komisija mora podati ugotovitve o zakonitosti in strokovnosti uporabe prisilnega sredstva v zapisniku. Tričlanska komisija se lahko ustanovi tudi v drugih primerih, predvsem takrat, ko niso jasne okoliščine uporabe prisilnega sredstva, oziroma če predstojnik notranje organizacijske enote oceni, da je to potrebno.

6.14.8. Odgovornost za nezakonito uporabo prisilnega sredstva

Policist je za nezakonito uporabo prisilnega sredstva odgovoren disciplinsko, odškodninsko in kazensko.

6.14.8.1. Disciplinska odgovornost

Nepravilna, prekoračena ali neupravičena uporaba prisilnega sredstva se šteje za hujšo kršitev delovne discipline. Zakonodajalec je za tako kršitev ocenil za tako hudo, da mora predstojnik za tako kršitev izreči ukrep prenehanja delovnega razmerja. Izrek se lahko v določenih omilitvenih primerih spremeni v pogojnega. Predlog za uvedbo disciplinskega postopka izreče predstojnik policista.

6.14.8.2. Odškodninska odgovornost

Z uporabo prisilnih sredstev lahko policist nekoga telesno poškoduje, mu okvari zdravje, omeji svobodo, povzroči materialno škodo ali celo ubije. Če je bila uporaba prisilnega sredstva zakonita in so nastale posledice, ki so sorazmerne glede na težo kršitve in glede na druge okoliščine, potem oškodovana oseba nima pravne podlage za odškodninski zahtevek in zato posledice nosi sama. Položaj pa je drugačen v primeru prekoračitve ali nezakonite uporabe prisilnih sredstev. Oškodovanec lahko skladno z Ustavo Republike Slovenije zahteva odškodnino od državnega organa (Ministrstva za obrambo), kjer je policist zaposlen ali pa neposredno od policista, ki mu je škodo povzročil. Gre za dve vrsti odgovornosti:

- Odgovornost drugega: državni organ odgovarja za škodo, katero je povzročil njen delavec.
- Osebna odgovornost: osebna odgovornost policista, ki je povzročil škodo.

V primeru osebne odgovornosti sme Ministrstvo za obrambo uveljavljati regres (nadomestilo) od policista, če je ta škodo povzročil namenoma ali z velike malomarnosti. Državni organ odgovarja za svojega uslužbenca, če ta s svojim uradnim dejanjem povzroči posamezniku, določeni skupini, društvu ali drugemu pravnemu subjektu škodo.

6.14.8.3. Kazenska odgovornost

Pri nezakoniti uporabi prisilnih sredstev lahko policist stori različna kazniva dejanja. Pri uporabi prisilnih sredstev gre najpogosteje za nezakonito uporabo prisilnih sredstev (ko niso obstajali zakoniti razlogi za uporabo), za prekoračitev uporabe prisilnih sredstev (ko so prenehali razlogi za uporabo, pa policist ni prenehal z uporabo) in pa povzročitve hudih telesnih poškodb (zaradi nestrokovne uporabe prisilnih sredstev).

7. ZAKLJUČEK

Že iz samega pregleda nalog, ki jih ima vojaška policija je razvidno, da pri svojem delu potrebuje določena pooblastila, ki ji zagotavljajo nemoteno in učinkovito opravljanje nalog. Država ji je zaradi tega z zakonom podelila pooblastila, ki so potrebna za opravljanje nalog. Medtem, ko Zakon o obrambi predvsem našteva vrste pooblastil vojaške policije, pa razčlenitev njenih pooblastil najdemo v drugih zakonih in podzakonskih predpisih.

Vojaška policija opravlja svoje naloge predvsem na vojaškem območju, saj na civilnem območju praviloma nima nikakršnih pooblastil, razen tedaj, ko ukrepa zoper vojaške osebe in ko opravlja naloge povezane z vojaškimi osebami (varovanja in spremstva vojaških delegacij, spremstva in varovanja kolon vojaških vozil, ipd.).

Pri izvajanju vseh nalog, ki jih ima vojaška policija pa je ta vezana na upoštevanje načel, ki so se izoblikovala skozi delo policije. Nekatera od teh načel so razvidna že iz pregleda posameznih zakonskih določil, nekatera pa so se razvila predvsem na podlagi analiz opravljenih nalog.

Vrste in način opravljanja nalog, zahtevajo od policista dobro poznavanje zakonskih določil, ki narekujejo vrsto, obseg in način opravljanja nalog ter tudi človeka, ki je psihofizično dobro pripravljen in strokoven pri svojem delu.

V svojem delu sem skušal strniti vsa pooblastila, ki jih ima vojaška policija na področju opravljanja svojih nalog in jih podrobneje razčleniti. Pri delu sem bil vezan predvsem na zakonodajo, ki razčlenjuje posamezna pooblastila in predpisuje način njihovega izvajanja, saj literature, ki bi opredeljevala vsa pooblastila pri nas skorajda ni, razen nekaj avtorjev, ki pa obravnavajo samo določene segmente nalog policije, predvsem na področju obravnavanja kriminalitete in na področju pooblastil policije v pred kazenskem postopku.

V vsakem sistemu mora biti za uspešno delovanje zagotovljen red in upoštevanje pravil. V vojski se to zagotavlja že preko hierarhičnega in drugih neposrednih nadzorov. Eden pomembnejših neposrednih nadzorov je tudi vojaška policija, ki že s svojo prisotnostjo

pozitivno vpliva na varnostne razmere. S svojim delovanjem preprečuje, odkriva in preiskuje negativne pojave, ugotavlja njihove trende in skladno s tem načrtuje svoje aktivnosti in usmerja lastni razvoj s ciljem zagotavljanja primerne in urejenega okolja za usposabljanje vojaških enot in vojske kot celote.

Glede na našeto, ter na osnovi dejstev in spoznanj, ki so predstavljena v diplomskem delu, lahko zaključim, da se je hipoteza o tem, da je vojaška policija Slovenske vojske pomembna, celo bistvena sestavina notranje varnosti Slovenske vojske oziroma ključni mehanizem za zagotavljanje notranje varnosti vojaških enot, potrdila.

Na osnovi preverjanja in verifikacije hipotez in prikaza dela vojaške policije lahko trdim, da se je hipoteza o tem, da je vojaška policija Slovenske vojske s svojo trenutno zasnovo, opremljenostjo, usposobljenostjo ter z načrtano smerjo razvoja pomemben element v strukturi vojaške obrambe Republike Slovenije in tudi pomemben dejavnik potrjevanja Republike Slovenije kot verodostojnega partnerja pri izvajanju varnostno-obrambnih nalog v mednarodnem okolju, potrdila.

Ob zaključku diplomskega dela občutim osebno zadovoljstvo nad spoznanjem, da sem seznanjen z vso širino, pristojnostmi in problematiko dela vojaške policije SV, kot bistvenega elementa notranje varnosti Slovenske vojske. Prepričan sem, da bom lahko to spoznanje koristno uporabil tudi pri nadaljnjem delu v vojaški policiji.

8. VIRI IN LITERATURA

1. Anžič, Andrej (1997): Varnostni sistem Republike Slovenije. Uradni list RS, Ljubljana.
2. Cek, Danijel (1999): "Ni reda brez policistov". Slovenska vojska, št. 191, str. 14-15.
3. Dolenc, Gregor (1998): "Kaj nam pa morejo, morejo, morejo...". Revija Obramba, 30, 2, str. 16-18,
4. Direktiva za delovanje vojaške policije (2001): Ministrstvo za obrambo, št. 804-06-6/01-5, Ljubljana,
5. International Military and Defense Encyclopedia (1993): Brassey 's (US), Washington,
6. Joint Doctrine for Military Operations Other than War (1995): Joint Doctrine Division, Fort Monroe,
7. Joint Tactics, Techniques, and Procedures for Peacekeeping Operations (1994): Joint Doctrine Center, Norfolk,
8. Kotnik, Igor (1994): Primerjalna analiza naborniškega in poklicnega popolnjevanja oboroženih sil z vojaki v Evropi in Severni Ameriki. Magistrska naloga. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana,
9. Kovačič, Vili (2000): Upravnopravna pooblastila
10. Kotnik, Igor (1996): "Približevanje Slovenije zahodnim političnim in varnostnim integracijam ter potreba po transformaciji načina popolnjevanja Slovenske vojske". Evropska varnost, 1, str. 189-208,
11. Kuntarič, Bojan (1999): "Pred odhodom dobili bojno zastavo". Slovenska vojska, št. 177, str. 8-9,
12. Leksikon Cankarjeve založbe (1998): Cankarjeva založba, Ljubljana,
13. Metodika borbene obuke vojne policije (1989): Savezni sekretariat za narodnu odbranu, broj 200-1/88, Beograd,
14. Pravilnik o policijskih pooblastilih (2000): Uradni list RS, št. 51/00,
15. Pravilnik o službenih izkaznicah na obrambnem področju (2000): Uradni list RS, št. 26/00,
16. Program izpopolnjevanja profesionalnih vojaških policistov in zaposlenih v varnostnem organu Ministrstva za obrambo (1994): Ministrstvo za obrambo, št. 811-200/94, Ljubljana,

17. SFOR Informer, 2000, št. 92, www.nato.int/sfor/indexinf/92/msufor/t0007191.htm,
18. Vojna enciklopedija (1974): Vojnoizdavački zavod, Beograd,
19. Zakon o obrambi (1994): Uradni list RS, št. 82/94,
20. Zakon o policiji (1998): Uradni list RS, št. 49/98,
21. Zakon o varnosti cestnega prometa (1998): Uradni list RS, št. 30/98,
22. Gaber, Stanislav, Splošna policijska pooblastila s praktičnim postopkom, neavtorizirano gradivo, Ljubljana 1999,
23. Žaberl, Miroslav, Policijska pooblastila, Ljubljana 1998,
24. Žerjav, Ciril, Kriminalistika, MNZ, Ljubljana 1994,
25. Bolha, Janez, Pavlina, Zdenko, Zakon o prekrških s komentarjem in sodno prakso, Časopisni zavod Uradni list RS, Ljubljana 1991,
26. Zakon o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 63/94,
27. Pravilnik o policijskih pooblastilih, Uradni list RS, št. 51700,
28. Navodilo o uporabi prisilnih sredstev, Uradni list RS, št. 25/81,